

## 9. Maatregelpakketten

Dit hoofdstuk is een belangrijk onderdeel van het decreetaal voorziene actieplan. Er worden 38 vernieuwende pakketten van realiseerbare voornemens met een grote maatschappelijke relevantie vooropgesteld, die al dan niet in een projectstructuur kunnen worden uitgevoerd. De focus voor de maatregelen ligt op vernieuwing en entiteitsoverschrijdende aanpak. De maatregelen voldoen aan de kenmerken van de beleidsvoornemens uit dit plan, nl. belangwekkend, doelgericht en beheersbaar. Er wordt een evenwicht nagestreefd tussen de diverse onderdelen van het milieu- en natuurbesluit. Een pakket van maatregelen past in dit hoofdstuk als het stappen zet voorbij het lopende beleid (leemten opvullen, bijsturingen, bijkomende stimulansen, verbanden leggen, ...), samenwerking op gang brengt tussen entiteiten, van operationele aard is en dus voldoende concreet, een samenhangend geheel is van diverse instrumenten, toegespitst is op doelgroepen en/of processen en oog heeft voor de samenhang met andere beleidsdomeinen en beleidsniveaus.

De opgenomen toelichtingen zijn een eerste stap in het proces van uitvoering. De inhoud zal worden verfijnd en desgevallend bijgesteld naarmate de projecten vorderen en alle betrokkenen hun bijdrage hebben kunnen leveren. De betrokkenen per maatregelpakket zijn niet-limitatief opgenomen.

### 1. Werk maken van een klimaatvriendelijke Vlaamse overheid

**Trekker:** LNE (DEP)

**Betrokkenen:** LNE (OVAM, VEA, ...), BZ (AFM), onderhoudsfirmas, leveranciers

#### OMSCHRIJVING

De overheid heeft een voorbeeldfunctie en zo ook in de strijd tegen klimaatsverandering.

In 2010 wordt op pilotschaal een methodologie (instrument) uitgewerkt om de CO<sub>2</sub>-emissies ten gevolge van energiegebruik en mobiliteit in kaart te brengen, reductie-maatregelen voor te stellen en de haalbaarheid ervan te evalueren. Na een eerste valideringsfase van het instrument zal deze methodologie op grotere schaal binnen de Vlaamse overheid worden toegepast. Het meetinstrument wil ook een bron van inspiratie zijn voor lokale overheden.

Het instrument moet toelaten om op een andere manier naar de dingen te kijken (focus op CO<sub>2</sub>-uitstoot) en op die manier negatieve evoluties en pijnpunten aan het licht te brengen. Vanuit die optiek kunnen dan acties en/of maatregelen voorgesteld worden om hier aan te werken. Deze maatregelen kunnen opgenomen worden in bestaande overkoepelende actieplannen, duurzaam optreden van de Vlaamse overheid, Vlaams Actieplan Duurzame Overheidsopdrachten, Actieplan milieuzorg in het voertuigenpark, Actieplan energiezorg in Vlaamse overheidsgebouwen, ... of specifiek worden gedefinieerd en geïmplementeerd door Vlaamse (piloot)entiteiten. Door het opvolgen van de CO<sub>2</sub>-uitstoot kan ook de vinger aan de pols gehouden worden bij de uitvoering en actualisering van deze actieplannen.



Naast het opvolgen van de CO<sub>2</sub>-emissies zal ook worden onderzocht op welke manier de Vlaamse overheid met behulp van emissiekredieten haar niet te vermijden uitstoot kan compenseren.

In een latere fase is het de bedoeling om het meetinstrument uit te breiden en ook CO<sub>2</sub>-emissies ten gevolge van afvalproductie, voeding, aankopen, ... mee in rekening te brengen.

#### ONDERDELEN

- Ontwikkelen van methodologie
- Gegevensverzameling organiseren
- Opmaken CO<sub>2</sub>-voetafdruk
- Communicatie: verspreiding van tool en gebruik ervan 'promoten' binnen de Vlaamse overheid
- Identificeren en doorgeven van maatregelen voor de verlaging van de voetafdruk
- Periodieke rapportering

## 2. Afstemming overkoepelende beleidsplanning en -opvolging milieu, mobiliteit en ruimtelijke ordening in Vlaanderen

**Trekker:** LNE (DEP)

**Betrokkenen:** LNE, MOW EN RWO (planningsentiteiten), adviesraden

#### OMSCHRIJVING

Leefmilieu (LNE), Ruimtelijke ordening (RWO) en Mobiliteit (MOW) hebben te maken met cruciale grondgebonden materies met tal van onderlinge interacties. Zowel bij LNE als bij RWO en MOW bestaat er een decretale beleidsplanning. Er wordt gezocht naar manieren om volwaardig in elkaars toekomstige plannings- en opvolgingsprocessen te participeren en er wordt een gemeenschappelijk langetermijnkader uitgewerkt.

Participatie gaat o.m. over het gezamenlijk afspraken maken over het ambitieniveau voor Vlaanderen (langetermijnvisie en strategische doelstellingen) en grote principes. Een dergelijk ingrijpend overleg kan maar slagen als er binnen Leefmilieu expliciet wordt duidelijk gemaakt welke verwachtingen er leven t.a.v. Ruimtelijke ordening en Mobiliteit en wat er in die richting kan worden aangeboden. Ook bij de opvolging en het gebruik van indicatoren kan een gezamenlijke aanpak vruchten afwerpen. Zo is er bv. een gezamenlijke interesse voor de ontwikkeling van een meet- en evaluatiemethode voor omgevingskwaliteit (zie maatregel 9).

#### ONDERDELEN

In een eerste onderdeel worden de kansen om tot inhoudelijke afstemming te komen (wegwerken inconsistenties en zoeken van synergieën) onderzocht. Na de analyse van de beleidsinhoud en -begrippen bij de verschillende beleidsdomeinen, worden de inhoudelijke raakvlakken afgebakend (e.g. werkgroepen rond omgevingskwaliteit, adaptatie, milieuvriendelijke mobiliteit, ...). Dit wordt vervolgens gesynthetiseerd tot gemeenschappelijke beleidspunten en -taal.

Het tweede onderdeel behandelt de structurele participatie in de beleidsplanning en -opvolging. Na het bekijken van de verschillende methoden, structuren en organen rond

beleidsvoorbereiding en -opvolging binnen de drie domeinen, worden de mogelijkheden voor afstemming en participatie geselecteerd. Tenslotte wordt de structurele verankering ervan uitgewerkt.

Het derde onderdeel richt zich op het gemeenschappelijke langetermijnkader (zie ook pakket 3). Eerst worden de diverse initiatieven en behoeften geïnventariseerd. Dan wordt overgegaan tot het stroomlijnen van bestaande toekomstverkenningen (premisen, inputdata, modellen, scenario's, ...). Hierna wordt een gemeenschappelijk langetermijnkader opgesteld, wat eventueel ook kan leiden tot een gedeelde langetermijnvisie.

### 3. Bepalen van langetermijndoelstellingen milieubeleid en bijhorende trajecten

Trekker: LNE (DEP)

Betrokkenen: LNE, RWO, MOW, LV

#### OMSCHRIJVING

Om een discussie over het leefmilieubeleid op te starten waar verschillende stakeholders (o.a. wetenschap en politiek) een input kunnen aan leveren is het nodig om over langere termijn (verschillende legislaturen ver) na te denken. Op die manier kan het leefmilieubeleid gestuurd worden door een consensus die wordt vastgelegd in langetermijndoelstellingen of een visie. Deze visie kan vervolgens de leidraad vormen voor het toekomstige (legislatuurgebonden) leefmilieubeleid. Een dergelijke visie mag daarom niet statisch zijn maar de consensus moet op geregelde tijdstippen heronderhandeld worden.

ViA en Pact 2020 laten in zekere zin toe om de blik te richten op langere termijn. Al blijkt dat voor sommige ontwikkelingen op vlak van leefmilieu de horizon verder moet gelegd worden. Ook de Vlaamse strategie duurzame ontwikkeling kan handvaten aanreiken.

Participatie/integratie (binnen en tussen overheden) en maatschappelijk debat (parlement/commissie Leefmilieu, raden) zullen belangrijke aspecten zijn bij het opzetten van een proces om een invulling te geven aan het leefmilieubeleid op lange termijn. Tijdens de opmaak van het MINA-plan 4 is gebleken dat het opstellen van een geïntegreerd beleid moeilijk te realiseren is. Het groenboek interne staatshervorming noemt de verkokering bij de Vlaamse overheid een van de knelpunten in de Vlaamse bestuurlijke organisatie. Daarnaast is ook duidelijk geworden dat het moeilijk is om een (openbaar) debat te voeren over het milieubeleid als insteek voor een ontwerp MINA-plan.

Om een proces op gang te brengen zal het aanleveren van inhoud essentieel zijn. Van daar dat het proces wordt opgebouwd aan de hand van inhoud. Om de discussie te starten wordt gewerkt met een aantal toekomstvragen. Wat is voor bepaalde drukken/sectoren/... de te realiseren toestand in relatie tot het leefmilieu in een bepaald zichtjaar. Meteen is duidelijk dat bij het stellen van de vragen verschillende invalshoeken mogelijk zijn. Bijvoorbeeld:

- Welke opties zijn er om een klimaatneutrale samenleving te bereiken? (met als concrete randvoorwaarde een reductie van 80% van de CO<sub>2</sub>-emissie in 2050)
- Behoud van de mobiliteit zonder CO<sub>2</sub>/PM/NO<sub>x</sub> impact in 2050?
- Behoud van biodiversiteit in 2050?



Op basis van een dergelijke stelling kan een volledig scenario ontwikkeld worden van mogelijke trajecten om die stelling te bereiken en de consequenties ervan op verschillende maatschappelijke sectoren.

#### ONDERDELEN

- Insteek externen
- Welke ontwikkelingen zullen we moeten halen: welke scenario's ontwikkelen?
- Inhoudelijke (geïntegreerde) opbouw van visies/doelstellingen met bijhorende keuzes en economische/sociale gevolgen
- Debat: welke keuzes maken om vooropgestelde doelen 2050 te halen?
- Input voor een volgend Milieubeleidsplan/toekomstig milieubeleid

## 4. Schendingen van het milieurecht gepast sanctioneren

**Trekker:** LNE (DEP)

**Betrokkenen:** LNE (DEP, OVAM, ANB, VMM, VLM, ...), parketten, lokale en federale politie, provincies en gemeenten, toezichthouders van andere beleidsdomeinen

#### OMSCHRIJVING

Het nieuwe milieuhandhavingsdecreet beoogt onder meer de realisatie van een betere coördinatie van het Vlaamse milieuhandhavingsbeleid. Daartoe werd in april 2009 de Vlaamse Hoge Raad voor de Milieuhandhaving (VHRM) opgericht. De handhavingsprioriteiten van de gewestelijke overheden die belast zijn met de handhaving van het milieurecht zullen worden bepaald in de milieuhandhavingsprogramma's. De handhavingspraktijk zal worden geëvalueerd via o.a. de jaarlijkse milieuhandhavingsrapporten. De samenwerkingsafspraken tussen de verschillende handhavingsactoren zullen, waar nuttig, verankerd worden in handhavingsprotocollen in de schoot van de VHRM.

Daarnaast beoogt het decreet ook een verbeterde handhaving en sanctionering van het milieurecht. Naast een strafrechtelijke afhandeling van milieumisdrijven, wordt ook een bestuurlijk spoor mogelijk: milieu-inbreuken worden gedepenaliseerd, en ook milieumisdrijven kunnen bestuurlijk beboet worden als het parket tijdig beslist ze niet strafrechtelijk te behandelen. Voor deze bestuurlijke beboeting staat een nieuwe gewestelijke entiteit in, gekend als de afdeling Milieuhandhaving van het dep. LNE. Beroepen tegen boetebeslissingen worden beoordeeld door een nieuw Milieuhandhavingscollege. Er is gestart met de ontwikkeling van een kader met criteria voor de bepaling van de hoogte van het boetebedrag. Zo worden er per categorie van milieumisdrijven (vb. sluikstorten, afvalverbranding, lozingen, ontbossing, geluidshinder, enz.) criteria bepaald met betrekking tot de ernst, frequentie en omstandigheden die in rekening worden gebracht en opgenomen worden in de motivering van de boetebeslissing. Dit kader zal in functie van nieuwe dossiers en rechtspraak verder verfijnd en uitgewerkt worden. Het nieuwe instrument 'voordeelontneming' werd voorlopig nog niet vaak toegepast (enkel ad hoc). Hiervoor wordt verder onderzoek voorzien en een werkwijze ontwikkeld.

In 2012 zal de nieuwe regelgeving, en de toepassing ervan, grondig geëvalueerd worden en zullen desgevallend aanpassingen worden voorgesteld.

#### ONDERDELEN

- De structuur wordt geoptimaliseerd om een gecoördineerd milieuhandhavingsbeleid te voeren zodat de middelen efficiënt en effectief ingezet kunnen worden

- om schendingen van de milieuregelgeving maximaal te ontmoedigen
- Het juridisch kader wordt verder verfijnd om een objectieve en uniforme sanctio-  
nering te garanderen zodat elke schending van het milieurecht (milieuhygiëne- en  
milieubeheerrecht) gepast en zo uniform mogelijk gesanctioneerd wordt

## 5. Vlottere toepassing MER-regelgeving

Trekker: LNE (DEP)

Betrokkenen: LNE, RWO, MOW, DAR, externe stakeholders

### OMSCHRIJVING

In navolging van het regeerakkoord, de beleidsnota leefmilieu en de aanbevelingen van de commissies Berx en Sauwens zoeken we mee naar manieren om plannings- en vergunningsprocessen bij belangrijke investeringsprojecten te verbeteren en te versnellen. LNE werkt in samenwerking met de beleidsdomeinen RWO, MOW, ... en andere actoren een nieuw gebiedsgericht planningsproces uit, waarbij de effecten voor milieu, naast andere effecten, zo vroeg mogelijk in het proces of in de opmaak van een project worden geïntegreerd en onderzocht. Informatie en inspraak in een vroege fase maken een wezenlijk bestanddeel uit van dit procesmatig model. Op die manier kan de milieueffectrapportage worden ingezet om milieuoverwegingen deel te laten uitmaken van het gehele plannings- of vergunningstraject en kan ook de besluitvorming m.b.t. plannings- en vergunningsprocessen vlotter verlopen.

Tegelijk moeten regelgeving en procedures voor milieubeoordeling van plannen en projecten vlotter toepasbaar worden zonder de doelstellingen en de doorwerking in de plannen en vergunningen af te zwakken. In navolging van de aanbevelingen van de commissies Berx en Sauwens wordt in overleg met de andere betrokkenen beleidsdomeinen en actoren werk gemaakt van de integratie van planMER- en RUP-procedures, van project-MER- en milieuvergunningprocedures, en van een integratie van de milieuvergunning en de stedenbouwkundige vergunning.

### ONDERDELEN

- Ontwikkelen van methodologie
- Communicatieacties uittekenen
- Onderzoek naar integratiemogelijkheden
- Schrijven van een handleiding
- Schrijven van juridische teksten

## 6. Subsidies met impact

Trekker: LNE (DEP)

Betrokkenen: LNE en nagenoeg alle andere beleidsdomeinen

### OMSCHRIJVING

Een aanzienlijk deel van de LNE-begroting en van de Vlaamse begroting in het algemeen wordt gebruikt voor subsidies. We willen, zeker nu er bespaard moet worden in de overheidsfinanciën, dat dit geld zo goed mogelijk besteed wordt en dus zoveel mogelijk bijdraagt aan het bereiken van de gestelde doelen. We moeten ervoor zorgen dat de



subsidies van de Vlaamse overheid de milieudoelstellingen van diezelfde overheid niet tegenwerken.

Subsidiediensten worden afgerekend op het tijdig behandelen van de subsidieaanvragen, niet op de impact op het terrein van de subsidie en evenmin op ev. afstemming met andere instrumenten of andere beleidsdoelen. Afstemmen van subsidies van andere beleidsdomeinen op leefmilieudoelen is nog minder vanzelfsprekend.

Effectieve en efficiënte subsidies komen er niet vanzelf, potentieel milieuschadelijke subsidies veranderen niet vanzelf. Deze maatregel biedt een overkoepelend initiatief waar studies gebeuren, goede praktijken uitgewisseld worden, overleg georganiseerd wordt en praktische hulp geboden wordt voor subsidie-evaluaties (ook ex-ante) en hervormingen.

#### ONDERDELEN

##### Evaluatie en verbetervoorstellen milieusubsidies

- Studie over milieusubsidies aan lokale overheden
- Overleg en voorbereiding van eventuele studie over milieusubsidies aan verenigingen
- Subsidieforum organiseren voor ervaringsuitwisseling en kennisopbouw van LNE-subsidieverleners
- Verkenning modellering voor kostenefficiënte compensatieschema's voor milieu- en natuurmaatregelen door landbouwers (i.k.v. NARA-BE)
- Aanpak uitwerken voor optimalisatie van milieuvriendelijke subsidies van andere beleidsdomeinen voor meer eco-efficiënte productie en eco-innovatie

##### Evaluatie van potentieel milieuschadelijke subsidies en hervormingsvoorstellen

- Studie milieuschadelijke subsidies i.k.v. steunpunt Duurzame Ontwikkeling door HIVA (waarin 2 cases uitgewerkt worden: landbouwsubsidies en renovatiepremie) loopt af in 2011
- Op basis van de ervaring met deze studie wordt een plan van aanpak voor het verdere traject opgesteld in overleg met team DO, andere betrokken departementen en entiteiten: welke subsidies evalueren, hoe prioriteren, welke evaluatiecriteria, ...
- Uitwerken van plan van aanpak: casestudies uitvoeren, overleg organiseren, ...

## 7. Monitoring evolutie maatschappelijk gedrag en perceptie milieubeleid

Trekker: LNE (DEP)

Betrokkenen: LNE, DAR, EWI, burgers, bedrijven

#### OMSCHRIJVING

Om het milieubeleid te verbeteren en beter te baseren op wat leeft bij de bevolking, moet de perceptie van de bevolking en het bedrijfsleven over milieubeleid en de toestand van het milieu gekend zijn. Een daarmee samenhangende vraag is of de inzet van de instrumenten ook tot gedragsverandering leidt. In eerste instantie zal de focus liggen op de bevolking omdat daarover tot nu toe minder (gestructureerde) gegevens bestaan. In een latere fase zal gezocht worden naar gegevens voor het bedrijfsleven.

Grondige, gerichte en gedetailleerde gegevens en het opbouwen van een tijdreeks hierover zijn noodzakelijk. Het gaat daarbij over de kennis van de Vlamingen over de milieu-



toestand, milieuproblemen, milieubeleid en de ingezette instrumenten; maar ook over de impact van het beleid op de perceptie en het gedrag van burgers. Daarnaast moet ook de tevredenheid van de Vlaming over zijn leefomgeving en de toestand van het milieu bevraagd worden.

In functie van toekomstig beleid moet een indicatie gevonden worden over de wijze waarop het beleid kan inspelen op wat bij de bevolking leeft. Informatie over de motivatie van milieuvriendelijke gedrag of de afwezigheid ervan zijn daarom essentieel.

Specifiek voor communicatie en educatie moet het onderzoek ook gegevens leveren over de impact op de perceptie en het gedrag van burgers en over de grootte van diverse groepen (zoals believers versus non-believers). Tijdens de planperiode kunnen ook enkele cases geselecteerd worden om te zien of het mogelijk is om systematisch het onmiddellijke effect van initiatieven m.b.t. communicatie en educatie te meten.

#### ONDERDELEN

- Inventarisatie bestaande informatie
- Behoeften formuleren + formuleren benodigde informatie
- Informatie verzamelen (via enquête)
- Informatie analyseren en bespreken in functie van nulmeting
- Toetsing sociale instrumenten (impact/evaluatie)
- Communicatie
- Regelmatige bevragingen voor systematische monitoring

## 8. Optimaal inzetten alternatieve financieringstechnieken

**Trekker:** LNE (DEP)

**Betrokkenen:** LNE, EWI, DAR, OV, WVG, RWO, MOW, FB

#### OMSCHRIJVING

Alternatieve financieringstechnieken zijn financieringsmethoden waarbij de middelen voor milieumaatregelen volledig of gedeeltelijk uit andere bronnen afkomstig zijn dan de Vlaamse begroting van het beleidsdomein LNE.

De middelen nodig voor het realiseren van de doelstellingen van de beleidsvelden leefmilieu, natuur en energie zijn nu vele malen groter dan wat jaarlijks voorzien (kan) worden op de Vlaamse uitgavenbegroting. Voorbeelden hiervan zijn de middelen nodig voor het integraal waterbeleid (Richtlijn Stedelijk Afvalwater, Kaderrichtlijn Water, uitvoering van de stroomgebiedbeheerplannen, overstromingsbeheer, sanering waterbodems, ...), het aankoopritme van nieuwe natuurgebieden, bodemsaneringen en brownfieldontwikkeling.

Momenteel wordt beperkt gebruik gemaakt van alternatieve financiering. Het gaat over waterzuivering (via PPS-constructie met Aquafin NV en via cofinanciering door de lokale overheden); bodemsaneringen (via sectorfondsen); brownfieldontwikkeling (via projectfinanciering PMV en brownfieldconvenanten); energiezuinige schoolgebouwen (via PPS-constructie); Vlaams Energiebedrijf (via de begroting van FB), de subsidiëring van groene private investeringen (via het ecologiebudget binnen het HERMES-fonds van EWI) en het aankopen van Kyoto-emissierechten (via projectfinanciering VMH).

Er zijn echter nog een reeks problematische financieringsthema's waar amper gebruik gemaakt wordt van alternatieve financiering. Het is de bedoeling om via deze maatregel op zoek te gaan naar nieuwe mogelijkheden en hierbij te leren van de bestaande ervaringen.

#### ONDERDELEN

- Behoeftanalyse (welke problematische financieringsthema's en belanghebbenden)
- Sterkte-zwakteanalyse van bestaande alternatieve financieringsmechanismen om hieruit lessen te trekken voor de nieuwe, met aandacht voor transparantie, controle, onafhankelijke overheid en continuïteit van het beleid
- Knelpuntenanalyse van de openstaande problematische financieringsthema's
- Bepaling focusthema's

128

## 9. Meten van de leef- en omgevingskwaliteit

Trekker: LNE (VLM EN DEP)

Betrokkenen: LNE (VMM, ANB, INBO, OVAM), RWO, DLV, MOW, EWI, DAR (SVR), studiebureaus, universiteiten, provincies, Vlaamse bouwmeester, VVSG

#### OMSCHRIJVING

De leef- en omgevingskwaliteit is een lokaal en gebiedsspecifiek gegeven dat door iedereen verschillend wordt ingevuld. Om de leef- en omgevingskwaliteit in Vlaanderen te verbeteren is het belangrijk om het begrip bespreekbaar te maken met een brede groep van actoren en om inzicht te verkrijgen in de toestand, trends en verschuivingen die plaatsvinden. Bovendien verbetert de leef- en omgevingskwaliteit via de gebiedsgerichte projecten en de kwaliteitsambities voor gebiedstypes. Er wordt een samengestelde indicator leef- en omgevingskwaliteit ontwikkeld, zodat de kwaliteitsverbetering meetbaar wordt en het beleid verder onderbouwd kan worden op maat van de specifieke context. Ondersteunend zullen kwaliteits-, milieubelastings- en risicokaarten opgesteld worden. Ook de beleidsnota leefmilieu schuift de ontwikkeling van een indicator naar voor om omgevingskwaliteit te meten. Bovendien is de ontwikkeling van een indicator omgevingskwaliteit verankerd in het PACT 2020 bij "levenskwaliteit van hoog niveau".

#### ONDERDELEN

Bij het eerste deel "Omgevingskwaliteit" wordt gestart met de opmaak van een projectplan. Vervolgens wordt de meetmethode omgevingskwaliteit in gebiedstypes en gebiedsgerichte projecten ontwikkeld. De meetmethode voor gebiedstypes staat in relatie tot die voor gebiedsgerichte projecten, maar hoe is momenteel nog niet duidelijk. Alleszins zal onderlinge afstemming belangrijk zijn voor de interpretatie van beide meetsystemen. Voor gebiedstypes zullen o.m. volgende zaken aan bod komen: lijst van kwaliteitsambities, gespreksrondes met verschillende entiteiten (draagvlak, betrokkenheid), overkoepelende visie kwaliteitsambities, ... Bij gebiedsgerichte projecten gaat de aandacht o.m. naar een lerend netwerk omgevingskwaliteit (kennisuitwisseling), good practices, ... Algemeen wordt er een concept en raamwerk uitgewerkt voor de meetmethode en voor de ontwikkeling & aggregatie van indicatoren.

Voor het tweede deel "Leefkwaliteit" wordt respectievelijk ook een projectplan opgesteld, waarna tevens een meetmethode ontwikkeld wordt. Omgevingskwaliteit en leef-

kwaliteit worden qua timing verschillend uitgewerkt (bv. weinig initiatieven in 2011 voor leefkwaliteit). Beide begrippen zijn sterk verbonden, maar er blijven ook belangrijke verschillen. Ze kunnen elkaar wel versterken wanneer mogelijk. Zowel bij aanpak als bij de selectie van indicatoren zullen er gelijkenissen zijn en is de onderlinge samenwerking leerrijk.

Het derde deel “Interactieve kaarten” wordt enerzijds als insteek voor de meet- en evaluatiemethode gebruikt en anderzijds voor het uitvoeren van verdere analyses (bv. als objectieve referentie om het subjectieve aspect van leef- en omgevingskwaliteit af te wegen). De informatie zal visueel voorgesteld worden met behulp van een geografische inventarisatie. Deze geeft een beeld van lokale leefkwaliteit, van milieubelasting en -risico's voor Vlaanderen en van bepaalde voorzieningen zoals groene ruimten. Beleidsmakers krijgen zo een inzicht in de omgevingskwaliteit van bepaalde gebieden waarop ze hun beleid kunnen afstemmen.

Het vierde deel “Beleidsrapportering” is voorzien tegen het einde van de planperiode en vormt het sluitstuk van deze maatregel: nulmeting en integratie in beleidscyclus (o.a. MINA, MJP, Vrind, MIRA, PACT 2020, BO VLM, ...).

## 10. Initiëren en uitvoeren randstedelijke projecten

**Trekker:** VLM

**Betrokkenen:** LNE (ANB, VMM, DEP), RWO, L&V, MOW, EWV, provincies, gemeenten, lokale stakeholders, Brussels Gewest

### OMSCHRIJVING

Randstedelijke gebieden zijn gebieden bij uitstek om rond omgevingskwaliteit te werken. Werken aan een globale omgevingskwaliteit (zie ook maatregel 9) is van groot belang zowel op het vlak van economie (interessante vestigings- en omgevingsfactoren voor bedrijven, initiatieven naar mobiliteit, economische terugverdieneffecten, ...), op het vlak van gezondheid (groene omgeving, gezond water, bodem en lucht, ...), op het sociaal-culturele vlak (identiteit, cohesie, ...) als op het vlak van milieu (versterken open ruimte, functionele verweving, stadsrandbossen, blauwe, groene en recreatieve netwerken, kwalitatieve verdichting, verbinden van stedelijke kernen). De omgevingskwaliteit verschilt van gebied tot gebied. Daarom is een gebiedsgerichte werking van belang. Deze maatregel beoogt vier randstedelijke proefprojecten in uitvoering te brengen, waarbij de milieu- en ruimtelijke problematiek van de overgangsgebieden tussen de stedelijke en landelijke gebieden gezamenlijk wordt aangepakt.

Zowel bij de ViA-doorbraak Groen Stedengewest als in het Vlaams Regeerakkoord wordt landinrichting naar voor geschoven als instrument om de globale, geïntegreerde ontwikkelingsvisie uit te voeren van het Vlaams Strategisch Gebied rond Brussel en om het kwaliteitsvol openruimtenetwerk in de Vlaamse Rand te versterken. Volgens de beleidsnota's “Leefmilieu & Natuur” en “Vlaamse Rand” biedt landinrichting hier zeker een meerwaarde.

### ONDERDELEN

Voor het eerste onderdeel “proefproject Vlaamse Rand” wordt gestart met het uitwerken van een visie op de uitvoering van het openruimtebeleid voor de ganse Vlaamse Rand: een integraal plan, een projectstructuur en een instrumentenkorf. Nieuwe planings- en meetmethoden voor het verbeteren van de omgevingskwaliteit zullen toege-



past worden. Instrumenten zoals landinrichting, samenwerkingsovereenkomsten, Europese financiering en beheerovereenkomsten worden alvast ingezet. De mogelijkheden van andere worden onderzocht (ruilverkaveling, natuurinrichting, quick wins, ...). Ook kan een lokale grondenbank, gefinancierd door een breed veld aan actoren, een grondreserve opbouwen om de open ruimte in de Vlaamse rand te versterken. Dit is dan complementair t.a.v. de werking van Vlabinvest dat zich op woonprojecten toelegt.

In het tweede onderdeel komen het randstedelijk gebied rond Gent, de rand rond Brugge en het randstedelijk gebied rond Hasselt en Genk aan bod. Ook hier worden nieuwe concepten voor het verbeteren van omgevingskwaliteit verankerd in de projecten. Zo wordt in de Gentse Kanaalzone het landschap opgewaarderd door een intensieve samenwerking tussen bedrijven, omwonenden en landbouwers. Bij het landinrichtingsproject Brugse Rand ligt de focus o.m. op de ontsluiting en inrichting van de groene gordel rond Brugge (bv. groene fietsgordel). Bij Hasselt en Genk tenslotte, wordt een integraal plan voor het gebied De Wijers opgesteld.

In het derde onderdeel wordt een kader voor de aanpak van andere randstedelijke gebieden uitgewerkt. Binnen de stedelijke netwerken, de stedelijke groenpolen, binnenstedelijke groenvoorzieningen en aaneengesloten terreinen in de stadsrand, wordt in samenspraak met RWO een knelpuntinventaris opgesteld. Daarna kan de uitwerking van het kader volgen.

## 11. Optimaliseren van de samenwerking met andere beleidsdomeinen

**Trekker: LNE (DEP)**

**Betrokkenen: Alle beleidsdomeinen van de Vlaamse overheid**

### OMSCHRIJVING

In principe zal het beleidsdomein LNE een structurele samenwerking op punt stellen met elk ander beleidsdomein.

Voor een aantal beleidsdomeinen wordt uiteraard verder ingezet op goede structurele contacten tussen het beleidsdomein Leefmilieu, Natuur en Energie en de andere beleidsdomeinen. Hierbij wordt gewerkt met vernieuwende concepten zoals wederzijdse éénloketfuncties en/of verbindingsambtenaren. De meeste nadruk wordt hierbij gelegd op de beleidsdomeinen Landbouw, Mobiliteit/Openbare Werken, Economie Wetenschap en Innovatie en Ruimtelijke Ordening.

Een aantal projecten zullen binnen deze samenwerkingsstructuren concreet worden uitgewerkt tijdens deze planperiode:

- Samenwerken rond transparantie, openbaarheid van bestuur, witboeken;
- Samenwerken rond technologische innovatie en groene economie;
- Opstellen van een meerjarenprogramma Ontsnippering voor wegen;
- Uitbreiden van het MER-proces tot een ontwerpinstrument voor diverse milieu- en natuuraspecten op gebiedsgericht niveau;
- Uitbouwen van de samenwerking rond milieuhygiënische thema's bij ruimtelijke ordening en mobiliteit en openbare werken;

- Verder bevorderen van de energetische valorisatie van beheerresten;
- Uitwerken van de integratie van biodiversiteit met recreatie in 10 voorbeelden van aaneengesloten natuurgebieden groter dan 1000 ha;
- Uitbreiden van de mogelijkheden om sociale tewerkstelling in te passen in het onderhoud en beheer van open ruimte (onder andere wegen, waterwegen);
- Uitwerken van een ruimtelijk veiligheidsbeleid voor storende en gevaarlijke bedrijven.

#### ONDERDELEN

##### Algemene samenwerking

- Samenstellen van een werkgroep rond 'Samenwerking met andere beleidsdomeinen' met als doel het proces op te volgen
- Uitwerken van vormen van samenwerken aangepast aan de behoeften van de betrokken beleidsdomeinen met gezamenlijke keuze van projecten

##### Concrete projecten

- Uitbouwen van verschillende overlegfora voor de aangeduide projecten
- Uitwerken van de aangeduide projecten

## 12. Vergroenen van de economie

### Trekker: LNE (DEP)

Betrokkenen: LNE (OVAM, VEA, ...), EWI, WSE, (innovatieve) bedrijven, investeerders, wetenschappelijke instellingen

#### OMSCHRIJVING

Leefmilieu kan substantieel bijdragen tot economische groei en welvaart. Een sterk milieubeleid biedt kansen voor toekomstgerichte en nieuwe sectoren en tewerkstelling. Een beter leefmilieu gaat hand in hand met een efficiënter gebruik van grondstoffen en materialen en kan zo leiden tot een verhoogde competitiviteit van bedrijven. Hiervoor wordt er onder meer gewerkt aan het sluiten van materiaal- (cradle-to-cradle) en energiekringlopen (hernieuwbare energie). Bovendien draagt een goede kwaliteit van het leefmilieu sterk bij tot levenskwaliteit en welzijn.

Deze maatregel kadert binnen internationale processen rond groene economie die worden opgezet door OESO (green growth strategy), UNEP (The Green Economy Initiative), de EU (EU 2020, ETAP) en de VN (RIO+20). Ook in Vlaamse beleidsdocumenten, zoals verschillende beleidsnota's, ViA, VSDO komen ambities voor een vergroening van de economie naar voor.

#### ONDERDELEN

Het eerste doel bij de uitvoering van dit maatregelpakket is te komen tot een gedragen visie en strategie omtrent de vergroening van de Vlaamse economie. Dat zal zowel binnen het beleidsdomein LNE, in samenwerking met andere beleidsdomeinen, als met alle andere relevante belanghebbenden gebeuren. Een samenwerking kan opgezet en vanuit deze visie en strategie kan iedereen zijn eigen operationele doelen en acties uitwerken en richting geven.

Het tweede doel, het effectief ondernemen van acties om bij te dragen aan de realisatie van de te ontwikkelen strategie, moet nog vertaald worden naar een concreet en volledig plan van aanpak. We zien op dit moment drie sporen die samen gevolgd moeten worden.



- Het beleidsdomein LNE onderneemt eigen acties om een vergroening van de economie na te streven. Voorbeelden zijn het promoten van internationale valorisatie van Vlaamse milieukennis; stimuleren van eco-innovatie (aanpassen van het milieubeleid en wetgevend kader zodat deze eco-innovatie toelaat en aanmoedigt, ecodesign, ...); groene jobs (kennisopbouw, themaspecifiek beleid); eco-efficiëntie van bedrijven verhogen, blijvend ondersteunen van transitieprocessen (plan-C, DuWoBo) en aansluiten bij nieuwe initiatieven (bv. i-Cleantech).
- Binnen het kader van de boven beschreven samenwerking, zal gestreefd worden naar het wederzijds betrekken van de verschillende beleidsdomeinen bij elkaars acties en projecten. LNE zal dan acties en projecten van EWI, WSE, ... opvolgen. Het beleidsdomein LNE zal aan deze acties en projecten bijdragen vanuit de milieu-invalshoek, met oog voor een positief milieurendement.
- Om het proces van de vergroening van de economie te monitoren zullen meet-instrumenten ontwikkeld en geïmplementeerd moeten worden.

Aan deze pistes moet na het uitwerken van de visie en strategie verder vormgegeven worden.

### 13. Inhoudelijke steun aan lokale overheden door de Vlaamse overheid

**Trekker:** LNE (DEP)

**Betrokkenen:** LNE (OVAM, VEA, ...) DAR, WSE, MO, lokale besturen

#### OMSCHRIJVING

In functie van een betere afstemming tussen de noden van de gemeenten en de door de Vlaamse overheid aangeboden inhoudelijke ondersteuning, worden de behoeften van gemeenten naar ondersteuning en de rol van de provincies hierin in kaart gebracht. Dit alles in aanvulling op en ter ondersteuning van de inhoudelijke en financiële steun, die via de Samenwerkingsovereenkomst 2008-2013 wordt verstrekt.

Gekende noden worden op proactieve wijze aangepakt. Hierbij wordt gedacht aan het ter beschikking stellen van contacten en kennis aan (samenwerkingsverbanden van) lokale besturen en aan het verder operationaliseren en beschikbaar stellen van Vlaamse data op lokaal niveau.

Een bijzonder accent wordt gelegd op het aanmoedigen van intergemeentelijke samenwerking. Onderwerpen die aan bod kunnen komen gaan van het uitvoeren van erosiebestrijdingswerken (financiële stimuli en ondersteuning via 'erosiecoördinatoren') over lokale luchtkwaliteit, geluidshinder en handhaving tot saneringsprojecten binnen woonzones, brownfieldprojecten i.f.v. stadsvernieuwing, pilootprojecten rond materialen-beheer en informatieverstrekking over prioritaire energiebesparende investeringen en ondersteuningsmaatregelen.

Er wordt nagegaan welke instrumenten hiervoor best worden ingezet.

Er wordt hierbij rekening gehouden met de resultaten van processen en studies die betrekking hebben op de samenwerking met lokale besturen (bv. witboek Interne staats-hervorming, het planlastendecreet, de nieuwe beleids- en beheerscyclus van de lokale overheden en een studie i.v.m. subsidies voor lokale overheden en de evaluatie van de Samenwerkingsovereenkomst i.s.m. de stakeholders). Zo zullen in voorbereiding van de nieuwe beheers- en beleidscyclus van de lokale overheden in het najaar van 2012 ook de

leefmilieuprioriteiten van de Vlaamse Regering aan hen worden bezorgd met het oog op doorwerking in de geïntegreerde meerjarenplannen, die vanaf 2014 worden uitgevoerd. Aan deze prioriteiten en de doorwerking ervan zullen nieuwe vormen van samenwerking en/of subsidiëring m.b.t. lokaal milieubeleid worden gekoppeld.

#### ONDERDELEN

- Inventaris i.v.m. noden van ondersteuning van lokale overheden
- Een stappenplan uitwerken en implementeren m.b.t. de ondersteuning van lokale besturen
- Evaluatie van de Samenwerkingsovereenkomst met lokale besturen en verenigingen
- Uitwerken van nieuwe vormen van samenwerking met en/of subsidiëring van lokale besturen en verenigingen
- Communicatie

## 14. Milieuverantwoorde productie via ketenbeheer en systeeminnovatie

Trekker: OVAM

Betrokkenen: LNE (DEP, VEA, ...), DAR, EWI, OND, sectorfederaties, distributiesector, onderwijs

#### OMSCHRIJVING

Verdere vermindering van de milieudruk door afvalstoffen vereist een meer integrale benadering van de hele materiaalketen. Zo zal milieuwinst in één fase van de keten niet leiden tot een toename van de milieudruk op een andere plaats in de keten. Ook kan meer inzicht in de hele keten leiden tot het formuleren van meer geïntegreerde beleidsmaatregelen die de milieu-impact van materiaalgebruik verlagen.

De Vlaamse overheid wenst een faciliterende rol te spelen om bedrijven te stimuleren concepten van ketenbeheer (zoals cradle to cradle) en eco-innovatie (zoals ecodesign) in te voeren in hun bedrijfsvoering. Hiervoor zullen een aantal demonstratieprojecten rond ketenbeheeraanpak en systeeminnovatie worden gedefinieerd en gestart in samenspraak met bedrijfssectoren, individuele bedrijven, kennisinstellingen, (lokale) overheden, ... In functie van de resultaten zal nadien gezocht worden naar een maximale opschaling.

Daarnaast wenst de Vlaamse overheid een ondersteunende rol te spelen door o.a. de inzet van een subsidieprogramma voor initiatieven die, door samenwerking in de keten, de vraag naar milieuverantwoorde producten en/of diensten stimuleren en het aanbod ervan verhogen. Dit project geeft tevens invulling aan Vlaanderen in Actie, binnen de doorbraak Groen en Dynamisch stedengewest.

#### ONDERDELEN

##### Ecodesign

- Ecodesign-awards voor studenten en professionele ontwerpers
- Ecodesign verankeren in het onderwijs

##### Ketenbeheer

- Proefprojecten voor ketenbeheer in een aantal prioritaire sectoren: bouwsector, chemie/kunststofsector, textiel- en tapijtindustrie, papier- en houtindustrie, horeca en voedingssector
- Open ketenforum voor externe stakeholders

### Samenwerkingsverbanden voor eco-innovatie

- Ondersteuning van Plan C
- Afsluiten samenwerkingsverbanden om eco-innovatie te stimuleren (Vito-MIP, i-Cleantech, ...)
- Evaluatie resultaten bestaande samenwerkingstrajecten

## 15. Stimuleren van milieuverantwoorde consumptie

Trekker: OVAM

Betrokkenen: LNE (DEP, VMM, VEA), DAR, FOD Leefmilieu, gewesten, distributiesector, producenten, middenveld (consumenten- en milieuverenigingen)

### OMSCHRIJVING

80% van de consumenten zegt milieubewust te willen kopen maar slechts 20% doet het ook. Enerzijds dient het aanbod van milieuverantwoorde producten en diensten te stijgen. Anderzijds dient de burger-consument aangespoord te worden om bewuster te consumeren en meer milieuverantwoorde producten en diensten te (her)gebruiken. De consument moet hierbij voldoende alternatieven hebben en voldoende geïnformeerd worden.

MC betreft voornamelijk de aankoop, het gebruik en de afdanking van producten zonder dat het milieu daar ernstige schade van ondervindt. Het vormt een onderdeel van de ruimere productcyclus met een wederzijdse invloed van productie- en consumptiepatronen. De uitdaging zal er in bestaan om vanuit de consumptiezijde na te gaan welke extra impulsen nodig zijn vanuit de Vlaamse overheid.

Vertrekpunt is het bestaande beleidskader. Zo is er in eerste instantie de internationale en Europese context van duurzame productie en consumptie (zie thema DPC). Extra aandacht zal in dit project gaan naar het EU-actieplan inzake duurzame consumptie en productie. MC maakt ook deel uit van een groene economie zoals in ViA/regeerakkoord voorzien (zie hoofdstuk 'Hoofdpijnen'). Belangrijk is een goede afstemming met het federaal productbeleid (o.a. het federale productenplan en met de aanpak zoals voorzien in de VSDO).

In lijn met wat op EU-niveau (en federaal) is voorzien, wordt er gemikt op een aantal prioritaire productgroepen gebaseerd op het potentieel aan ecologische verbetering. Meer bepaald zijn dit producten en diensten voor transport en energie, producten en materialen voor woningen en voedingsproducten.

### ONDERDELEN

In een eerste onderdeel van het project richten we ons op samenwerking met de distributiesector. Deze bepaalt het aanbod aan milieuverantwoorde producten in de winkel en is ideaal geplaatst om de burger-consument hierover te informeren. Dit bleek reeds uit drie proefprojecten in een samenwerkingsverband met de diverse betrokkenen. Bedoeling is om tweejaarlijks minstens één sensibiliseringsactie naar de distributiesector en aankopers uit te voeren, een vormingsprogramma op zetten voor de tapijtsector en met de distributiesector te zoeken naar andere projecten.

In een tweede onderdeel zal worden bekeken welke initiatieven vanuit de Vlaamse overheid zullen worden genomen om het aankoopbeleid van bedrijven te vergroenen (Green Private Procurement) en wie welke taken binnen de overheid opneemt (zie ook ViA).



Verder zullen focuspunten worden gezocht in de benadering van de burger-consument via de talrijk betrokken spelers van het middenveld (al dan niet via subsidiëring). Er zal gezocht worden naar opportuniteiten in het verbeteren van de onderlinge afstemming en samenhang van huidige initiatieven. Hierbij kan bijvoorbeeld ingezet worden op een nauwere samenwerking met lokale organisaties, partnerschappen etc. Verder wordt er ook gedacht aan 'consumenteneducatie' waarbij de consument wordt gestimuleerd om milieuverantwoorde keuzes te maken bv. via informatieverlening en educatiemethodieken.

## 16. Aanvullend inzetten op flexibiliteitsmechanismen

Trekker: LNE (DEP)

Betrokkenen: LNE, PMV, EWI, VAIS

### OMSCHRIJVING

De ontwikkelingen in de koolstofmarkten gaan steeds sneller en worden ook steeds meer complex. Naast de instrumenten in de compliance koolstofmarkt (emissiehandel, Joint Implementation en Clean Development Mechanism), ontwikkelen zich ook innovatieve vormen van financiering in de voluntary koolstofmarkt. Niet alleen de overheid heeft een belangrijke rol te vervullen door bindende verdragen af te sluiten, maar ook particulieren, verenigingen en bedrijven kunnen stappen ondernemen om hun eigen koolstofemissies te reduceren. Vrijwillige koolstofmarkten kunnen een belangrijke rol spelen in het reduceren van koolstofemissies. Daarnaast dragen deze bij tot het vergroten van de betrokkenheid van het grote publiek rond klimaatverandering en voor een broodnodige bron van financiering voor de ontwikkeling van koolstofarme technologieën en innovaties in de derde wereld.

Een belangrijke randvoorwaarde houdt in dat de inzet van koolstofmarkten een aanvulling moet vormen op interne maatregelen. Eerst zullen immers maximaal alle interne maatregelen worden uitgevoerd die technisch en economisch uitvoerbaar zijn en die maatschappelijk aanvaardbaar zijn. Compliance koolstofmarkten zullen voornamelijk als instrument dienen voor overheden en bedrijven onder het EU-Emissiehandelsstelsel (ETS). De Vlaamse overheid zal, aanvullend op haar intern emissiereductiebeleid, gebruik maken van de flexibiliteitsmechanismen van het Kyoto-protocol om haar reductiedoelstelling te realiseren. Ze past hier de internationale voorwaarden op het vlak van duurzame ontwikkeling toe. In het kader van het internationale onderhandelingsproces is ook een hervorming van de flexibiliteitsmechanismen in de maak die voorzien in een evolutie naar sectorale mechanismen. Vlaanderen bereidt zich voor om hier tijdig op in te kunnen spelen in een volgende verbintenissenperiode.

Vrijwillige koolstofmarkten kunnen als instrument dienen voor bedrijven, burgers, verenigingen en lokale overheden, op vrijwillige basis. Er zal gekeken worden naar mogelijke wijzen waarop de overheid ondersteuning kan verlenen aan lokale overheden, particulieren, verenigingen en bedrijven wanneer deze zelf hun koolstofemissies vrijwillig willen reduceren.

Bosbouwinitiatieven om via deze mechanismen (compliance of voluntary) de bestaande regenwouden te vrijwaren dienen aangemoedigd te worden. De gerelateerde kredieten die deze projecten eventueel genereren dienen uiteraard ook grondig aan een audit onderworpen te worden. Er kan bijvoorbeeld gekeken worden of het UN REDD-programma een rol kan spelen in de Vlaamse ontwikkelingsfondsen van het Vlaams Agentschap voor Internationale Samenwerking (VAIS).

#### ONDERDELEN

- Opmaak voortgangsrapporten over het VKP06-12 (jaarlijks) en over de verwerving van Kyoto-eenheden door het Vlaams Gewest (jaarlijks)
- Inschatting mogelijke inzet van flexibiliteitsmechanismen voor de periode 2013-2020
- Ontwikkelen van een informatieve brochure/handleiding voor burgers, bedrijven en organisaties, steden en gemeenten die hun emissies willen compenseren
- Inventarisatie van gebruik en interesse voor voluntary carbon markets (inclusief bosbouwinitiatieven) in Vlaanderen



## 17. Vlaams Klimaatbeleidsplan 2013-2020

Trekker: LNE (DEP)

Betrokkenen: DAR, EWI, IV, LNE, LV, MOW, OV, RWO, WSE, WVG, middenveld

#### OMSCHRIJVING

In de post-Kyoto periode zullen de Vlaamse niet-ETS sectoren jaarlijkse reductiedoelstellingen moeten realiseren volgens een lineair afnemend pad vanaf 2013. Dit zal een andere aanpak vergen in vergelijking met de Kyoto-doelstellingen voor de volledige periode 2008-2012. Beleidsmatig zal dit een aangescherpte opvolging en waar nodig bijsturing van het Vlaamse klimaatbeleid vergen om binnen de contouren van dit reductiepad te blijven. Er zal tevens een andere aanpak vereist zijn om invulling te geven aan de jaarlijkse Europese rapporteringsvereisten.

Om deze Vlaamse niet-ETS doelstellingen op een efficiënte manier te realiseren, zal de Vlaamse Regering in het Vlaams Klimaatbeleidsplan 2013-2020 een kader vastleggen waarbij doelstellingen, verantwoordelijkheden, monitoring en opvolging via duidelijke indicatoren en bijsturingsmechanismen worden vastgelegd. Om effectief te zijn moet het nieuwe klimaatbeleidsplan beschikken over een breed draagvlak.

#### ONDERDELEN

- Voorbereidende studieopdracht waarbij een aantal beleidsscenario's met voldoende opties voor de niet-ETS-sectoren in kaart zullen worden gebracht in overleg met alle betrokken beleidsdomeinen (2011)
- Overleg met alle relevante actoren tijdens een Ronde Tafel Klimaat, o.m. op basis van de uitgewerkte scenario's (2011)
- Uitwerken ontwerp VKP 13-20 (2011 – midden 2012)
- Goedkeuringsprocedure VKP 13-20 (tweede helft 2012)

## 18. Sterker inzetten op hernieuwbare energie

Trekker: VEA

Betrokkenen: LNE (DEP, VREG, OVAM, ANB), LV, RWO, EWI, elektriciteitssector, bouwsector, installateurs, fabrikanten, netbeheerders

### OMSCHRIJVING

ViA breekt een lans voor de verdere vernieuwing van onze energievoorziening. Uitbreiden van het aandeel hernieuwbare energie is cruciaal in het kader van een groeiende economie met een lagere koolstofintensiteit (low-carbon economic growth). De Europese richtlijn 2009/28/EG ter bevordering van energieproductie uit hernieuwbare energiebronnen (zowel elektriciteit, warmte als transport) stelt een doelstelling van 13% voor België voorop tegen 2020. De richtlijn legt tevens een indicatief groeipad voor de periode 2010-2020 vast. In dat kader heeft België, zoals opgelegd door de richtlijn, een actieplan 2020 ingediend. Specifiek voor Vlaanderen is ook een actieplan 2020 opgesteld. Daarbij is duidelijk dat vooral groene warmte nog een groot groeipotentieel heeft en de belangrijkste bijdrage in de groei kan leveren. Overeenkomstig het regeerakkoord zal daarom op korte termijn een aanvullend steunmechanisme specifiek voor groene warmte en de benutting van restwarmte uitgewerkt worden.

Wat betreft het steunmechanisme groene stroom zijn de certificaten doelstellingen tot 2020 vastgelegd. Een grondige evaluatie van het steunmechanisme zal tegen eind 2011 leiden tot een voorstel tot aanpassing ervan. Zoals voorzien in het Energiedecreet zal om de drie jaar op basis van de berekening van de onrendabele toppen de aangewezen steunhoogte geëvalueerd worden voor nieuwe installaties.

De inzet van hernieuwbare energiebronnen kan een belangrijke reductie in de uitstoot van broeikasgassen realiseren: meer dan 10 Mton reductie in Vlaanderen. Ook voor andere luchtpolluenten is er een uitermate positief effect mogelijk afhankelijk van de ingezette techniek en begeleidende maatregelen. De inzet van biomassa(-afval) voor energieopwekking moet op de meest efficiënte en milieuverantwoorde manier gebeuren. Door een verhoogde inzet van decentrale hernieuwbare energiebronnen zal bijkomende netontwikkeling nodig zijn alsook een verdere omvorming van het net tot een slim net.

### ONDERDELEN

- Vlaams actieplan 2020 voorleggen aan Vlaamse Regering na goedkeuring lastenverdeling binnen België
- Uitvoering van de maatregelen voorzien in Vlaams actieplan 2020
- Jaarlijkse opvolging ten aanzien van de tussentijdse doelstellingen vastgelegd in de richtlijn 2009/28/EG
- Jaarlijks actieplan voor bijsturing en wegwerking van knelpunten

## 19. Adaptatie aan klimaatverandering

Trekker: LNE (DEP)

Betrokkenen: Alle beleidsdomeinen, andere overheden (provincies, steden, gemeenten, ...), ngo's, adviesraden, sectoren

### OMSCHRIJVING

De klimaatsverandering is een gegeven. Tot op heden zijn er in Vlaanderen al enkele voorbeelden van extreme weersomstandigheden geweest, en in de toekomst zullen deze waarschijnlijk verder intensiveren. Op deze veranderingen wachten, maakt ons kwetsbaar en zo zal de totale kost sterk stijgen. Verschillende kleine en onafhankelijke initiatieven tonen de noodzaak aan om ook op een overkoepelend niveau werk te maken van een adaptatiebeleid.

Een eerste stap naar een gecoördineerd beleid was het opstellen van een nationale adaptatiestrategie (NAS). Na deze strategie, waarin in grote lijnen de uitdagingen en initiatieven inzake adaptatie staan opgelijst, wordt gestart met de opmaak van een Vlaams Adaptatieplan. Ook de Europese Commissie vraagt, zonder dit al opgelegd te hebben, om tegen 2012 een adaptatieplan te hebben. Vermits het gecoördineerd adaptatiebeleid nog in volle ontwikkeling is, moet hier een heel nieuwe weg uitgetekend worden. Een uitdaging die zal klaar zijn met de realisatie van het Vlaams Adaptatieplan 2012.

### ONDERDELEN

- Opstellen: "Bouwstenen voor een adaptatieplan"
- Invullen van de adaptatiestappen in het beleidsdomein LNE (TWOL 'LNE Adapteert')
- Stimuleren van de andere beleidsdomeinen om hun plannen uit te tekenen
- Participatietraject met o.m. een stakeholdermeeting
- Uitwerken van een economische inschatting van de adaptatie aan de klimaatveranderingen
- Opstellen van een Vlaams Adaptatieplan
- Bottom-up initiatieven ondersteunen (continue proces)

## 20. Een milieuvriendelijke mobiliteit bewerkstelligen

Trekker: LNE (DEP)

Betrokkenen: LNE (VEA, ...), MOW, BZ (AFM), EWI, IWT, F&B, FEBIAC, FEDERAUTO, VITO

### OMSCHRIJVING

Het project sluit aan bij de ViA-actie "Milieuvriendelijk vervoer". Het algemeen beoogde resultaat hiervan is een straatbeeld met een groter aandeel langzaam verkeer en voertuigen aangedreven met milieuvriendelijke brandstoffen. Om dit te bereiken is een pakket van maatregelen nodig, waarvan een aantal in andere projecten worden uitgewerkt (☞ 21, 22 en 23). In dit project ligt de focus op de uitbouw van een milieuvriendelijke gemotoriseerd verkeer en richt zich op een daling van de wegverkeersemisies. Beleidsinstrumenten die hiervoor worden ingezet zijn financiële instrumenten, communicatie, de voorbeeldfunctie van de Vlaamse overheid en groene logistiek.



## ONDERDELEN

### Financiële instrumenten

De belasting op de inverkeersstelling voor particuliere wagens wordt hervormd ten laatste op 1 januari 2012. De verkeersbelasting voor alle personenwagens wordt later in samenspraak met de andere gewesten hervormd. Rekeningrijden voor vrachtwagens wordt ingevoerd conform de beslissing van de Vlaamse Regering, met als streefdatum 2013. D.m.v. een proefproject wordt onderzocht onder welke voorwaarden het rekeningrijden voor personenwagens kan worden ingevoerd. Vanuit leefmilieu wordt er op toegezien dat bij de concrete tariefzetting aandacht gaat naar een differentiatie volgens emissies van het voertuig, plaats, congestieniveau en tijdstip. De subsidiëring van roetfilters voor personenwagen en vrachtwagens wordt geëvalueerd (⇨ 6).

### Communicatie

De Vlaamse overheid zal een meer coherente communicatiestrategie rond verkeer en milieu voeren zodat de burger en grote vlootbeheerders beter geïnformeerd zijn en gestimuleerd worden om hun aankoopgedrag (en rijgedrag en vervoerswijzekeuze) aan te passen. Hierbij wordt meer en beter gebruikgemaakt van bestaande platformen zoals ecoscore.be en mobimix.be. Er wordt tevens een onderscheid gemaakt tussen de burger, de Vlaamse overheid en grote vlootbeheerders als doelgroep waarbij telkens specifieke communicatiekanalen worden ingezet.

### Stimuli voor en door de overheden

De Vlaamse overheid neemt een voorbeeldrol op zich. Het actieplan 'Milieuzorg in het voertuigenpark van de Vlaamse overheid' wordt geactualiseerd (trekker LNE-IMZ). Via een aanpassing van het decreet betreffende de organisatie van het personenvervoer in Vlaanderen worden emissievereisten voor het geregeld stadsvervoer en taxidiensten opgelegd.

Regelmatig overleg met de federale overheid moet er toe leiden dat het federaal beleid, de federale financiële maatregelen en de federale databanken (o.m. inzake inschrijving en homologatie voertuigen) volledig worden afgestemd op de Vlaamse maatregelen en het Vlaamse beleid.

### Groene logistiek

De instrumenten die binnen het mobiliteitsbeleid worden uitgewerkt worden maximaal afgestemd op de noden vanuit het milieubeleid. Concreet gaat het hierbij over een actieve medewerking aan het op te stellen Mobiliteitsplan Vlaanderen en de ondersteuning van MOW bij de uitwerking van een groene logistiek en milieuvriendelijke stadsdistributie.

## 21. Lokale overheden betrekken bij het aanpakken en voorkomen van knelpunten luchtkwaliteit en geluid

### Trekker: LNE (DEP)

Betrokkenen: LNE, MOW, RWO, BZ (ABB - team Stedenbeleid), steden en gemeenten

### OMSCHRIJVING

De nabijheid van belangrijke verkeersassen kan op sommige plaatsen een goede leefomgeving in de weg staan. In het bijzonder luchtverontreiniging en lawaaihinder kunnen een grote impact hebben op de leefkwaliteit van omwonenden. Naast het eigen beleid dat Vlaanderen uitwerkt ten aanzien van geluidshinder en luchtkwaliteit, wil de Vlaamse overheid ook de lokale overheden stimuleren en ondersteunen bij het uitwerken van

maatregelen onder de gemeentelijke bevoegdheid. Hierbij wordt gedacht aan het lokale mobiliteits- en ruimtelijke beleid.

#### ONDERDELEN

##### Acties gericht op een betere integratie van de milieuaspecten lucht en geluid binnen het gemeentelijke mobiliteitsbeleid

Er wordt een praktische, voor gemeenten werkbare, methode uitgewerkt om de integratie van milieuaspecten in het gemeentelijke mobiliteitsplan te realiseren, een actie die steden en gemeenten kunnen nemen in uitvoering van de samenwerkingsovereenkomst Milieu.

Een web-applicatie, "de Vlaamse saneringstool", wordt ontwikkeld. Hiermee kunnen steden en gemeenten op een eenvoudige manier de impact van geplande mobiliteitsmaatregelen op de lokale luchtkwaliteit nagaan. Bedoeling is de saneringstool op te nemen in het basisniveau van de nieuwe samenwerkingsovereenkomst Milieu voor de regionale steden (> 50.000 inwoners).

Naar analogie met de subsidiëring van de grote steden om geluidskaarten te ontwikkelen van hun grondgebied (EU-verplichting) wordt overwogen of dit ook in kleinere steden kan worden doorgevoerd, bv. i.h.k.v. de Samenwerkingsovereenkomst. Deze kaarten kunnen gebruikt worden om het effect van lokale mobiliteitsmaatregelen op de geluidshinder te bestuderen.

##### Acties gericht op een betere integratie van de milieuaspecten lucht en geluid binnen het gemeentelijke ruimtelijke beleid

Om het aspect luchtkwaliteit meer onder de aandacht te brengen van stedenbouwkundige ambtenaren en ruimtelijke planners wordt een brochure opgesteld met ruimtelijke maatregelen die een positieve invloed hebben op de blootstelling aan luchtverontreiniging. Een ontwerp van afwegingskader dat de randvoorwaarden schetst waaraan de woonontwikkeling langs drukke verkeerswegen moet voldoen om te komen tot een bevredigend akoestisch klimaat wordt verder onderzocht. Eens er overeenstemming is over het kader, kan het worden opgenomen in het actieplan weg- en spoorverkeerslawaaï (herziening in 2011) en kan het gebruikt worden als sensibiliserend instrument naar andere overheden.

Om de andere overheden te kunnen inlichten over de heersende geluidsniveaus op hun grondgebied, zullen de Vlaamse geluidskaarten voor weg-, spoor- en luchtverkeer via een geoloket worden ontsloten. In 2012 zal een nieuwe set van geluidskaarten beschikbaar zijn die een ruimer toepassingsgebied zullen dekken dan de bestaande geluidskaarten. Hierdoor kunnen lokale beleidsmakers een nog beter beeld krijgen van de verstoring vanwege wegen en spoorwegen op hun grondgebied. Het departement LNE draagt er zorg voor dat er in dit kader geen tegenstrijdige adviezen worden verstrekt m.b.t. het vermijden van luchtkwaliteit resp. geluidshinder.



## 22. Een milieuvriendelijke en leefbare transitie van het stedelijk mobiliteitsnetwerk

Trekker: LNE (DEP)

Betrokkenen: LNE, RWO, MOW, BZ (ABB - team Stedenbeleid), steden en gemeenten

### OMSCHRIJVING

Het afstemmen van ruimte en mobiliteit is cruciaal in het beheersen van verkeersstromen. Op langere termijn moeten we evolueren naar een stedelijk netwerk met auto-luwe kernen, verbonden door het openbaar vervoer en fietsnetwerken. Het locatiebeleid en de ruimtelijke (her-)inrichting moeten hierbij gericht worden op gemeenschappelijk vervoer, trappers en stappers. Hierdoor worden ook het autogebruik en het aantal afgelegde autokilometers beperkt. Ongunstige ontwikkelingen zoals suburbanisatie en verspreide bebouwing worden hierbij omgebogen.

De ruimte in woonkernen en steden wordt zodanig (her-)ingericht dat fietsers, wandelaars en gemeenschappelijk vervoer prioriteit hebben. Hierbij wordt co-modaliteit ondersteund door een gericht locatiebeleid en door het STOP-principe (Stappen, Trappen, Openbaar Vervoer en Privé-Vervoer) toe te passen, zodanig dat vanuit economisch, sociaal, ecologisch en logistiek oogpunt de meest optimale modus wordt ingezet.

Het geheel van maatregelen moet gebiedsgericht worden afgestemd en wordt best in een geïntegreerd pakket toegepast. Inspiratie kan daarbij worden gevonden in de in opmaak zijnde visienota voor de afstemming tussen ruimte, mobiliteit en milieu en in de wijze waarop in grote steden binnen Europa invulling wordt gegeven aan een inrichting op maat van een duurzame mobiliteit. Tevens wordt gedacht aan de sensibilisatie van gewestelijke en andere partners en aan fiscale maatregelen. De uiteindelijke aanpak wordt zowel binnen de instrumenten van het eigen beleidsdomein als er buiten nagestreefd.

### ONDERDELEN

- Opmaak van de (definitieve) 'Visienota integratie milieu, ruimte en mobiliteit', het bereiken van een draagvlak hiervoor en de vertaling en bekrachtiging ervan in o.m. het Mobiliteitsplan Vlaanderen, de herziening van het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen (+ de Lange Termijn Visie en de eventuele Nota Ruimte) en in verscheidene actieplannen
- Meewerken aan de versnelde uitvoering van de projecten uit de Mobiliteitsvisie 2020 van De Lijn en nagaan hoe een ruim participatieproces hieromtrent kan gerealiseerd worden
- Maatregelen nemen om, in het kader van de taskforce Versnelling van investeringsprojecten, de aanleg van fietspaden, en meer bepaald fietssnelwegen, versneld te kunnen uitvoeren
- Nagaan van de beleidsmogelijkheden voor de oprichting van een specifiek fonds voor P&R-voorzieningen aan de rand van de stedelijke gebieden. Onderzoek naar een beleidskader ten behoeve van de ruimtelijke inpassing van P&R-strategieën en lage emissiezones (LEZ) in de grootsteden en regionaalstedelijke gebieden of steden met meer dan 100.000 inwoners
- Onderzoek naar de mogelijkheid van het inzetten van fiscale instrumenten/mechanismen om inbreiding te stimuleren en verspreide bebouwing tegen te gaan

- Het voorzien van middelen (vnl. tijd) voor de kennisuitwisseling van overdraagbare voorbeelden rond de (her)inrichting van openbaar domein in functie van fietsers, wandelaars en gemeenschappelijk vervoer. In eerste instantie wordt gedacht aan het benutten van al bestaande netwerken
- De opmaak van actieplannen om recreatieve langzame verkeersnetwerken te linken aan (rand-)stedelijke groenzones
- Meewerken aan de uitbouw van een Vlaamse Spoorstrategie

## 23. Elektrisch rijden bewerkstelligen in Vlaanderen



Trekker: LNE (DEP)

Betrokkenen: LNE (VEA, VREG), BZ (AFM), MOW, EWI (DEP, IWT), energieleveranciers, netbeheerders, kennisinstellingen, ngo's, auto-industrie, leasingbedrijven

### OMSCHRIJVING

In uitvoering van de ViA-actie 'Milieuvriendelijk vervoer' gaat bijzondere aandacht naar het stimuleren van de ontwikkeling en aankoop van plug-in hybride en elektrische voertuigen. Naast de instrumenten, ingezet voor een milieuvriendelijke mobiliteit (☞ 20), vergt dit ook specifieke acties. De verwachte toename van de populatie en van het verkeer vergen naast de aanpak op korte termijn indringende oplossingen voor een toekomstig milieuvriendelijk verkeerssysteem, in het bijzonder in een stedelijke omgeving. In dat kader werkt de auto-industrie aan meer milieuvriendelijke voertuigen. Voertuigen op elektriciteit hebben op dat vlak het grootste potentieel. In de toekomst zal een alsmaar groter deel van de voertuigen op elektriciteit rijden. De termijn waarop dit kan/zal gebeuren, is nog onduidelijk. De nieuwe concepten en de mogelijke diversificatie van elektrische voertuigen bieden ook kansen om ook anders naar mobiliteit te kijken (☞ 22). De haalbaarheidsstudie voor een proeftuin 'Elektrisch rijden', de regiegroep 'Elektrische mobiliteit' (VRWI) en de Staten-Generaal 'Industrie' vormen mee de basis voor het uitwerken van een Masterplan. Het Masterplan moet op korte termijn een kader bieden en stimulansen geven voor de introductie van elektrisch rijden. Nadien moet dit verder worden uitgerold tot een volwaardig Masterplan voor de lange termijn. De maatregelen richten zich op de technologie (batterijen, materialen, wagens), de nodige infrastructuur (laadpunten), het stimuleren van de vraag (drempelverlaging, stimuli), het aanbod, het elektriciteitssysteem (op wat langere termijn) en het betrekken van de Vlaamse economie bij de beoogde shift. De Vlaamse overheid kan hierbij met de eigen voertuigen het goede voorbeeld geven.

### ONDERDELEN

- Verankeren van de projectgroep elektrisch rijden
- Ontwikkelen van een korte- en langetermijnstrategie met een actieplan (samen Masterplan)
- Opzetten proefprojecten m.b.t. de eigen overheidsvloot
- Onderzoek en ontwikkeling m.i.v. experimenten (bv. de proeftuin elektrisch rijden);
- Uitwerken van de mogelijkheden van elektrisch rijden binnen nieuwe mobiliteitsconcepten

- Stimulansen geven om hierrond een aantal quick wins te realiseren, desgevallend via demonstratieprojecten (leasing, taxibedrijven, autodelen, ...)
- Aansluiting zoeken bij of participeren in Europese initiatieven
- Bepalen van het (milieu)potentieel en opvolgen van de realisatie ervan
- Communiceren van correcte en genuanceerde informatie
- Verkennen van mobiliteitsconcepten, die mogelijk worden als gevolg van elektrisch rijden

## 24. Gerichte aanpak waterbeheer in speerpuntgebieden

Trekker: VMM, W&Z, DE SCHEEPVAART

Betrokkenen: LNE (DEP, ANB, OVAM, ...), MOW, RO, LV, EWI via CIW, lokale overheden, landbouw, terreinbeheerders

### OMSCHRIJVING

De stroomgebiedbeheerplannen voor Schelde en Maas werden op 8/10/2010 definitief goedgekeurd door de Vlaamse Regering. De plannen werden vervolgens gerapporteerd aan de Europese Commissie.

De Vlaamse Regering heeft bij de goedkeuring van de twee stroomgebiedbeheerplannen ook haar goedkeuring gehecht aan de voorgestelde speerpuntgebieden. Tegelijk hiermee werden de waterlichamen geselecteerd waarin via een aantal gerichte maatregelen tegen 2015 een goede toestand kan bereikt worden. Tevens werden generieke maatregelen geselecteerd die moeten bijdragen tot een algemene verbetering van de watertoestand. Het betreft zowel maatregelen rond kostenterugwinning, rationeel watergebruik, beschermde gebieden oppervlaktewater en grondwater, kwantitatieve toestand grondwater, laag- en hoogwater, verontreiniging oppervlaktewater en grondwater als ecologisch herstel en waterbodems.

### ONDERDELEN

**Speerpuntgebieden voor het beleidsdomein leefmilieu waarvoor goede toestand in 2015 vooropgesteld wordt**

- Netebekken: Grote Nete I (VL05\_123), Kleine Nete I (VL05\_126), Kleine Nete II (VL08\_127), Molenbeek-Bollaak (VL05\_129), Wamp (VL05\_130)
- Maasbekken: Abeek (VL05\_133) en Warmbeek (VL05\_147)

**Speerpuntgebieden waarvoor kwaliteitsverbetering vooropgesteld wordt**

- Speerpuntgebieden voor beleidsdomein Leefmilieu in het Scheldestroomgebied-district: Hulpe-Zwart Water-Winterbeek (VL05\_97), Zwartebeek (VL05\_117), Grote Laak (VL05\_122), Benedenvliet (VL05\_28), Grote Molenbeek – De Vliet (VL05\_30), Blankaart waterlopen (VL05\_1), Heulebeek (VL05\_47), Zwarte Sluisbeek (VL08\_27)
- Speerpuntgebieden voor het beleidsdomein Mobiliteit en Openbare Werken in het Maasstroomgebieddistrict: Maas I (VL05\_142), Maas II (VL05\_143), Maas III (VL05\_144), Albertkanaal (VL05\_151) en kanaal Dessel-Turnhout-Schoten (VL05\_160)
- In het Scheldestroomgebieddistrict betreft het de waterlichamen Zeeschelde I (VL05\_40), Zeeschelde II (VL05\_41), Zeeschelde III + Rupel (VL05\_42), Zeeschelde IV (VL05\_43), Getijdedurme (VL05\_39), Grote Nete I (VL05\_123), Grote Nete II (VL05\_124), Grote Nete III (VL05\_125), Getijdenete (VL05\_132), Dijle V (VL05\_81), Dijle VI (VL05\_82), Getijdedijle & Getijdezenne (VL05\_95) en Zenne II (VL\_093) in het kader van de uitvoering van het Sigmaplans en de waterlichamen Leie I (VL05\_48), Leie II (VL05\_49), Leie III (VL05\_50) in het kader van het rivierherstelproject Leie als onderdeel van het Seine-Schelde project.

## 25. Brondossiers voor drinkwaterwingebieden

Trekker: VMM

Betrokkenen: LNE (OVAM, ...), LV, drinkwaterbedrijven, landbouw, terreinbeheerders

### OMSCHRIJVING

Voor de drinkwatervoorziening zijn veilig en gezond drinkwater met hoge leveringszekerheid een belangrijk uitgangspunt. De opmaak en uitvoering van Waterveiligheidsplannen (Water Safety Plans) dragen hiertoe bij. Het doel van deze plannen is om de kwaliteit van het proces van watervoorziening van bron tot kraan te garanderen via een integrale risicobenadering. De drinkwatermaatschappijen zijn verantwoordelijk voor de opmaak van deze plannen.

De beschrijving van de bron en de karakterisatie van de aan de bron gerelateerde risico's vormen de eerste stap. Om deze eerste stap te zetten, zal de overheid samen met de drinkwatermaatschappijen een brondossier opmaken voor elk waterwingebied gelegen in Vlaanderen. Deze samenwerking is cruciaal voor een goede bescherming van de drinkwaterwinningen. Een brondossier bevat een systematische verzameling van gegevens over de waterwinning, de bron en de activiteiten in de omgeving die de kwaliteit negatief kunnen beïnvloeden. Een brondossier heeft als doel het scheppen van een gemeenschappelijk inzicht in de factoren die van belang zijn voor de kwaliteit van het onttrokken water en het ontwikkelen van een visie op de bescherming van de bronnen en dit in samenwerking met betrokken partijen, zijnde de drinkwaterproducent en de bevoegde overheden. In het verleden hebben bv. drinkwaterwinningen al problemen ondervonden van bodemverontreinigingen. De Vlaamse overheid gaat, in samenwerking met de drinkwatermaatschappijen, de risicoactiviteiten in beschermingszones systematisch inventariseren.

Op basis van de gebundelde informatie worden acties en afspraken vastgelegd, die bijdragen aan de risicobeheersing en -reductie en het bereiken van de gewenste kwaliteitsdoelstellingen van het betreffende water.

Dit maatregelpakket valt samen met het sleutelproject 44-2 "Implementatie concept 'Waterveiligheidsplannen' in de drinkwatervoorziening – opmaak brondossiers als eerste stap" van ViA.

### ONDERDELEN

- 2010: brondossiers opstellen voor pilootwinningen
- 2011: evaluatie pilootdossiers en invulling voor alle relevante winningen, uitwerking concept voor invulling Waterveiligheidsplannen i.s.m. drinkwaterbedrijven
- 2012: opstart van acties en afspraken, gebiedsspecifiek uitwerken voor risicobeheersing en -reductie voor de pilootwaterwingebieden



## 26. Vereenvoudigen van de planning, procedures en structuren van het integraal waterbeleid

Trekker: Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid (CIW)

Betrokkenen: LNE, MOW, RWO, LV en EWI via CIW, MiNa-raad, SERV en SALV

### OMSCHRIJVING

Het decreet Integraal Waterbeleid van 18 juli 2003 vormt het juridisch en organisatorisch kader voor het integraal waterbeleid in Vlaanderen. Het decreet bepaalt hoe de watersystemen ingedeeld worden in stroomgebieden en stroomgebiedsdistricten (2), bekkens (11) en deelbekkens (103) en vertaalt dit door naar de organisatiestructuur en de planvorming voor het integraal waterbeleid.

Het voorstel tot vereenvoudiging van de plannen, structuren en procedures voor het integraal waterbeleid zal onder meer een verdergaande integratie en afstemming van de verschillende planfiguren en de planningscycli bevatten, wat tot een vermindering van de planlast zal leiden en een duidelijker planningsproces.

Een aanpassing van de wetgeving op de polders en de wateringen wordt doorgevoerd in het kader van en in samenhang met het decreet integraal waterbeleid. Inactieve Polders en Wateringen kunnen worden opgeheven en andere kunnen worden samengesmolten waar mogelijk en opportuun.

### ONDERDELEN

#### Ambtelijke voorbereiding

- De voorbereiding binnen de CIW van een gedragen voorstel voor de vereenvoudiging en afstemming van de regelgeving inzake integraal waterbeleid voor de aspecten waterplannen, overlegstructuren en procedures
- De voorbereiding van de actualisering van de wetgeving op polders en wateringen (incl. de bijhorende financiering), met aandacht voor de afstemming op het decreet Integraal Waterbeleid en op de keuzes gemaakt in het kader van de interne staatshervorming

#### Besluitvorming

- Besluitvormingsproces voor de aanpassing van het decreet Integraal Waterbeleid van 18 juli 2003 ingevolge het globaal definitief vereenvoudigingsvoorstel inzake de plannen, structuren en procedures voor het integraal waterbeleid
- Besluitvormingsproces voor de actualisering van de Wet op de polders van 3 juni 1957 en de wet op de wateringen van 5 juli 1956

#### Planopmaak

- Voorbereiding van een methodiek en een draaiboek voor de tweede generatie waterbeheerplannen
- Opmaak Waterbeleidsnota
- Opmaak ontwerp Stroomgebiedbeheerplannen

## 27. Uitbouwen van de watersysteemkennis

Trekker: Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid (CIW)

Betrokkenen: LNE, MOW, RWO, LV en EWI via CIW, onderzoekscentra en universiteiten, lokale overheden

### OMSCHRIJVING

Informatie over zoetwatersystemen en resultaten van onderzoeksprojecten m.b.t. zoetwater worden momenteel verspreid aangeboden via de afzonderlijke communicatiekanalen van waterbeheerders en onderzoeks- en kenniscentra. Om de beschikbare informatie maximaal te kunnen valoriseren is een informatie- en coördinatieplatform – naar analogie van het Vlaams Instituut voor de Zee (VLIZ) – essentieel. Hiertoe zal binnen de Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid (CIW) een watersysteemkenniscentrum uitgebouwd worden.

Voor dit watersysteemkenniscentrum heeft de CIW volgende doelstellingen vooropgesteld:

- Het toegankelijk maken van het wetenschappelijk onderzoek en andere informatie m.b.t. zoetwatersystemen
- Het aanleveren van wetenschappelijke informatie aan beleidsverantwoordelijken en waterbeheerders ter ondersteuning van de beleidsvorming en beleidsuitvoering
- Het fungeren als (internationaal) aanspreekpunt op het vlak van zoetwatersysteemkennis
- Het bevorderen van de visibiliteit van het Vlaamse wetenschappelijk onderzoek
- Het bevorderen van de internationale uitstraling van het Vlaamse wetenschappelijk onderzoek m.b.t. zoetwatersystemen

### ONDERDELEN

#### Fase 1: opbouw van de zoet- en brakwaterdatabank en ontsluiting ervan

Voor de opbouw van de zoet- en brakwaterdatabank wordt gebruik gemaakt van de technologie van de IMIS-databank van het VLIZ. Dit is een kennis- en informatiesysteem waarmee alle relevante metadata van publicaties, onderzoeksresultaten, meetreeksen voor mariene, brakke en getijgebonden wateren raadpleegbaar gemaakt worden. De databank zoet- en brakwater wordt toegankelijk gemaakt via een webinterface op de website van de CIW.

#### Fase 2: ontsluiten van de bestaande informatie in het huidige informatiesysteem van het VLIZ

In een tweede fase worden de metadata over zoet- en brakwatersystemen die op dit ogenblik al zijn opgenomen in de IMIS-databank van het VLIZ ontsloten via de databank zoet- en brakwater.

#### Fase 3: afsluiten van samenwerkingsovereenkomsten met partners

Vervolgens worden samenwerkingsovereenkomsten afgesloten met administraties en onderzoeks- en kenniscentra die informatie willen ontsluiten via de databank zoet- en brakwater.

#### Fase 4: inbrengen van de informatie van de partners in de databank

In een volgende fase zal de informatie van de partners waarmee een samenwerkingsovereenkomst werd ondertekend, ingebracht worden in de databank zoet- en brakwater en ontsloten worden.



## 28. Ambtshalve bodemsanering bij scholen, ziekenhuizen, rusthuizen en gasfabrieken

Trekker: OVAM

Betrokkenen: LNE (DEP), OND, WVG

### OMSCHRIJVING

De overheid wenst een voorbeeldfunctie te vervullen voor de sanering van terreinen in eigen beheer. Voor een aantal specifieke situaties stellen zich hierbij financieringsproblemen, waardoor belangrijke maatschappelijke ontwikkelingen afgeremd worden. Om deze op te lossen, zal de Vlaamse overheid enerzijds een programma uitwerken voor de sanering van bodemverontreiniging en voor asbestverwijdering bij scholen, waardoor het scholenbouwprogramma minder vertraging oploopt én deze milieu- en gezondheidsproblemen adequaat aangepakt worden.

Eenzijds wordt een programma uitgewerkt voor ambtshalve bodemonderzoek en -sanering bij scholen, ziekenhuizen en rusthuizen, zodat de risico's in deze maatschappelijk belangrijke sectoren zo vlug mogelijk weggewerkt worden en investeringen niet langer vertraagd worden door een bodemverontreiniging.

Anderzijds wordt ook een programma uitgewerkt voor bodemsaneringen van gasfabrieksterreinen in eigendom van gemeenten, waardoor deze sneller herontwikkeld kunnen worden. Gelet op het zeer complexe karakter van de verontreinigingen en de beperkte expertise van de meeste gemeenten in complexe saneringsdossiers, gaat dit programma uit van een ambtshalve bodemsanering, tenzij een andere aanpak wenselijk is voor een specifiek terrein. Het omvat ook een systeem voor kostendeling tussen de diverse betrokkenen.

Daarnaast wordt een inventaris gemaakt van andere terreinen in overheidsbeheer die mogelijk verontreinigd zijn en die meer optimaal gebruikt kunnen worden.

Het project geeft eveneens invulling aan Vlaanderen in Actie, en maakt deel uit van de doorbraak Groen en Dynamisch Stedengewest.

### ONDERDELEN

#### Scholen, ziekenhuizen en rusthuizen

- Inventarisatie belangrijkste behoeften, risico's en problemen
- Oplossingsscenario's uitwerken en aftoetsen
- Implementatie

#### Gasfabrieken

- Inventarisatie gasfabrieksterreinen
- Plan van aanpak uitwerken
- Opstart dossiers in portefeuille
- Opstart nieuwe dossiers

## 29. Bodembedreigingen in de bebouwde omgeving geïntegreerd aanpakken

Trekker: LNE (DEP)

Betrokkenen: LNE (VMM, ANB), RWO, openbare besturen, architecten, MER-bodemdeskundigen, geotechnische studiebureaus, ingenieurs- en milieu-studiebureaus, burgers, notarissen, vastgoedmakelaars, verzekeringsmaatschappijen en bouwaannemers, landbouwers

### OMSCHRIJVING

In lijn met de bepalingen uit de ontwerpkaaderrichtlijn Bodem richt de Vlaamse overheid zich op specifieke bedreigingen in woon- en industriegebieden: bodemafdichting, grondverschuivingen en slecht beheer van niet-afgedichte bodems.

Bodemafdichting als gevolg van verhardingen en bebouwing is een belangrijke bodembedreiging in ons sterk verspreid verstedelijkt gebied. Er worden alternatieve bodembedekkingen en compensatiemogelijkheden voor nieuwe afdichtingen bestudeerd. De problematiek van grondverschuiving hypothekeert de rol van de bodem als drager van menselijke constructies in welbepaalde delen van Vlaanderen. Schade door grondverschuiving treft niet alleen de bodem zelf, maar ook alle er op aangebrachte publieke en private constructies, en bijgevolg ook de (psychologische) gezondheid en de andere aspecten van het menselijk leven. Er zal worden onderzocht welke schade er de voorbije eeuw gepaard ging met het optreden van grondverschuivingen. Het beheer van niet-afgedichte bodems zoals parken, speeltuinen en privétuinen in de bebouwde omgeving is vaak niet optimaal met o.a. verdichting en verlies aan bodemstructuur en infiltratiecapaciteit tot gevolg.

Voor grondverschuivingen en bodemafdichting is een afstemming met het ruimtelijk beleid (planning, stedenbouw) essentieel. Voor grondverschuivingen en het beheer van niet-afgedichte bodems wordt gefocust op gerichte informatievoorziening en sensibilisatie van lokale overheden en burgers (m.i.v. aangeven van remediërende of voorkomende maatregelen).

### ONDERDELEN

#### Bodemafdichting

- Problematiek onder aandacht brengen en compensatiemogelijkheden voor nieuwe afdichtingen onderzoeken

#### Grondverschuivingen

- Gemeentebesturen en particulieren sensibiliseren
- Instrument ontwikkelen voor het projectmatig oplossen van (bouwkundige) problemen veroorzaakt door grondverschuivingen. Bedoeling is dat gemeenten per probleemgeval een actieplan uitwerken, concrete maatregelen uitvoeren en na uitvoering de werking ervan op het terrein monitoren. Hiertoe moet een subsidiebesluit ontwikkeld worden voor gemeentelijke pilotprojecten

#### Beheer van niet-afgedichte bodems

- Uitwerken van een code van goede praktijk voor een kwalitatief goed bodembeheer van parken, speeltuinen en privétuinen



## 30. Natuurlijke hulpbronnen (delfstoffen): minder effecten, meer en betere alternatieven

Trekker: LNE (DEP)

Betrokkenen: LNE (OVAM), RWO, MOW

### OMSCHRIJVING

De vijfjaarlijkse cyclus van evaluatie en actualisatie van de oppervlakedelfstoffenplanning moet resulteren in nieuwe acties die een concrete invulling geven aan de decretaal vastgelegde doelstellingen m.b.t. het delfstoffenbeleid. Bij het formuleren van nieuwe acties moet minstens afstemming worden gezocht met de krijtlijnen en doelstellingen van het afval- en materialenbeleid, het bodembeleid (bron van alternatieven), het milieu- en natuurbeleid (o.a. inperken van effecten van ontginningen) en het ruimtelijk beleid (afbakening winningsgebieden). Deze maatregel richt zich op het in kaart brengen van de behoeften aan oppervlakedelfstoffen in Vlaanderen en op de evaluatie van de instrumenten van het delfstoffenbeleid.

Ter onderbouwing van de oppervlakedelfstoffenplanning wordt een grondige analyse gemaakt van de behoeften waarbij rekening wordt gehouden met de mogelijke inzet van volwaardige alternatieven uit o.a. recyclage van bouw- en sloopafval, grondverzet, baggerspecie. Bijkomend moet er een beter inzicht verkregen worden van de import- en exportstromen van oppervlakedelfstoffen. Om al deze gegevens gestructureerd te verzamelen wordt een monitoringsysteem geoperationaliseerd.

In uitvoering van het Vlaams Regeerakkoord 2009-2014 is een proces gestart met als doel een evaluatie te maken van de instrumenten van het delfstoffenbeleid en van de link met het duurzaam materialenbeleid en het ruimtelijk beleid. Enerzijds worden voorstellen uitgewerkt om huidige procedures te vereenvoudigen. Bijzondere aandacht gaat hierbij naar de besluitvormingsprocedures voor nieuwe ontginningsgebieden en de link met de opmaak van ruimtelijke uitvoeringsplannen. Anderzijds wordt gezocht naar een betere afstemming met het materialenbeleid (ontwerp Materialendecreet) en het bodembeleid (Bodemsaneringsdecreet, VLAREBO).

### ONDERDELEN

#### Basisgegevens duurzaam oppervlakedelfstoffenbeleid

- Operationaliseren monitoringsysteem
- Achterliggend onderzoek voor behoeftebepaling (o.a. behoefte verschillende bouwconcepten, behoefte natuursteensoorten)
- Analyse van de Vlaamse behoeften aan materialen

#### Evaluatie van het delfstoffenbeleid

- Evaluatie van de instrumenten en processen van de delfstoffenplanning
- Evaluatie van de link met het duurzaam materialenbeleid

## 31. Steun zoeken in de ondergrond

Trekker: LNE (DEP)

Betrokkenen: LNE (VMM, ...), MOW (AGEO), RWO

### OMSCHRIJVING

Door een toenemende druk op de ruimte en het streven naar een betere leefkwaliteit bovengronds, wordt de 'ondergrond' steeds meer aangesproken om bepaalde doelstellingen waar te maken: pijpleidingen en kabels, infiltratiezones, aardgasopslag, tunnels, parkeerterreinen, ... Door inefficiënt en ongecoördineerd gebruik van de ondergrond komt het combineren met andere activiteiten (vb. ontginning van delfstoffen) of functies (vb. opslag van CO<sub>2</sub>) in het gedrang. Het ondergronds inplanten van functies kan ook een negatieve invloed hebben op milieu en natuur bovengronds.

Vanuit de Vlaamse milieuoeverheid worden in eerste instantie de huidige en toekomstige aanspraken op de (zowel ondiepe als diepe) ondergrond in kaart gebracht. Dit impliceert ook dat synergiën (bv. opslag CO<sub>2</sub> versus winning mijngas) of conflicterende situaties (vb. koude-warmte opslag versus grondwaterwinning) worden aangeduid en hierbij prioriteiten worden gesteld. Daarnaast is het nodig om de kennis van de ondergrond en zijn functies, kwaliteiten, knelpunten en potenties te verbeteren en gecentraliseerd in kaart te brengen. Cruciaal hierin is de uitbouw van de Databank Ondergrond Vlaanderen tot hét informatiepunt voor de ondergrond. Een decretaal kader voor beheer van de ondergrondinformatie wordt uitgewerkt om versnippering van de ondergrondkennis tegen te gaan. Het Vlaams Kenniscentrum voor de ondergrond (VLAKO) zal deze initiatieven actief ondersteunen. Ten slotte worden de milieukundige randvoorwaarden voor het gebruik van de ondergrond scherpgesteld en worden instrumenten uitgewerkt om de (nieuwe) aanspraken op de ondergrond te kunnen toetsen. Opties hierbij zijn een nieuwe focus op ondergronds ruimtegebruik in de relevante milieudisciplines van de MER-richtlijnenboeken en screeningsjablonen tot de ontwikkeling van nader te bepalen ruimtelijke en stedenbouwkundige beleidsinstrumenten in samenwerking met het beleidsdomein RWO. De toepasbaarheid van bestaande regelgeving voor de bescherming van de ondergrond zal worden geëvalueerd.

### ONDERDELEN

#### Algemeen beleidskader m.b.t. gebruik van de ondergrond

- De huidige en toekomstige aanspraken in kaart brengen, prioriteiten bepalen
- De milieukundige randvoorwaarden voor het gebruik van de ondergrond scherper stellen

#### Uitbouw uniek loket voor ondergrondmaterie

- Uitbouw DOV tot hét informatiepunt voor de ondergrond
- Uitwerken decretaal kader voor beheer van ondergrondinformatie (om versnippering van kennis tegen te gaan)
- Kennisopbouw en verspreiding m.b.t. diepe en ondiepe ondergrond



## 32. Instrumenten inzetten voor de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen

Trekker: ANB

Betrokkenen: LNE (VLM, ...), LV, RWO (ruimte en erfgoed), MOW

### OMSCHRIJVING

Met de opmaak van instandhoudingsdoelstellingen wordt een objectief maatschappelijk kader gecreëerd voor het herstel en het behoud van de biodiversiteit in Vlaanderen. De IHD's worden stapsgewijs gerealiseerd.

Op basis van een eerste evaluatie van het huidige instrumentarium voor natuur en bos werden coherente sets van instrumenten samengesteld. Door het INBO werd een eerste versie van een syllabus met beheermaatregelen uitgewerkt, die beschikbaar wordt gesteld. De MiNa-raad maakt een inventaris en een evaluatie van het bestaande instrumentarium.

Uitdaging is om de bestaande instrumenten te richten op een flexibele, brede regionale aanpak met een versterkte focus op biodiversiteit en de vereiste IHD's. Bestaande instrumenten die hiertoe worden ingezet zijn o.m. (1) deze ten behoeve van de doelgroepen, (2) een gerichte uitbouw van reservaten, (3) soortenbescherming, (4) de opmaak van RUP's en (5) landelijke inrichting. Waar nodig worden actieplannen of nieuwe instrumenten opgezet en wordt de publieke en private samenwerking verhoogd.

Het beoogde instrumentarium zal in eerste plaats gericht zijn op de NATURA 2000-gebieden met daarbij aandacht voor het bevorderen van de robuustheid van de ecologische netwerken en het verhogen van de connectiviteit en buffering van natuurgebieden. Daarnaast zal ook nagegaan worden of innovatieve financieringsmechanismen kunnen worden opgesteld die bijkomende middelen kunnen genereren voor de realisatie van de IHD's.

### ONDERDELEN

- Instrumenten aflijnen: syllabus(lijst) met beheermaatregelen voor Europese habitats en soorten verspreiden voor gebruik, inventarisatie en evaluatie van bestaande instrumenten voor implementatie instandhoudingsdoelstellingen, relatie tussen verschillende doelgroepen, instrumenten en instandhoudingsdoelstellingen bepalen, bijsturing van bestaande instrumenten met aandacht voor optimalisering, vereenvoudiging, effectiviteit en integratie
- Randvoorwaarden inventariseren: in beeld brengen van kosten en baten van Natura 2000 in Vlaanderen, inventarisatie van de verschillende stakeholders en hun belangen die betrokken zijn bij de realisatie van de instandhoudingsdoelstellingen, nadenken rond aangepaste en innovatieve financieringsmechanismen en hun effectiviteit voor de realisatie van de IHD's
- Overleg met betrokken actoren: overlegproces organiseren met de betrokken actoren omtrent de ontwikkeling van het algemene beleid voor het realiseren van de instandhoudingsdoelstellingen
- Implementatie Natura 2000: ontwikkelen nieuwe samenwerkingsverbanden, pilootprojecten opstarten

### 33. Stimuleren van geïntegreerd natuurbeheer door ngo's, andere private eigenaars en lokale overheden

Trekker: ANB

Betrokkenen: LNE, RWO (ruimte en erfgoed)

#### OMSCHRIJVING

Een structuur voor geïntegreerd beheer van eigen domeinen en de domeinen van ngo's, andere private eigenaars en lokale overheden wordt uitgewerkt. Private eigenaars en lokale overheden worden ondersteund bij het natuurherstel en -beheer van hun terreinen. Deze samenwerking is gericht op de instandhouding van de biodiversiteit (o.a. volgens de instandhoudingsdoelstellingen) en het duurzame, multifunctionele gebruik van de open ruimte, zowel binnen als buiten de beschermde gebieden.

Volgens de huidige natuur- en boswetgeving zijn er verschillende statuten voor terreinen zoals voor natuurreservaten, domeinbossen, parken, bosreservaten. Binnen het project wetsintegratie van het natuur- en bosdecreet wordt onderzocht wat de mogelijkheden zijn om deze verschillende statuten te integreren, op elkaar af te stemmen en te vereenvoudigen.

Daarnaast worden binnen de huidige natuur- en boswetgeving verschillende modellen en procedures onderscheiden voor de opmaak van beheerplannen. Het geïntegreerd natuurbeheer heeft tot doel de verschillende procedures te laten samenlopen.

Om geïntegreerd natuurbeheer te stimuleren wenst het Agentschap voor Natuur en Bos een model uit te werken voor de geïntegreerde beheerplanning, specifiek voor natuur-, bos- en parkgebieden van openbare en privédomeinen. In onderling overleg wordt voor elk beheerplan met de beheerder besproken welke informatie in het beheerplan nodig is en op welke manier de verschillende goedkeuringsprocedures zo vlot mogelijk kunnen doorlopen worden.

Dit resulteert tot voorstellen van aanpassing van de natuur- en boswetgeving en van de gerelateerde financieringsmechanismen zoals subsidies voor de opmaak van beheerplannen en voor terreinbeheer.

#### ONDERDELEN

##### Harmonisering statuten

Uitwerken inhoudelijke visie, toets aan bestaand juridisch kader, overleg met actoren, inhoudelijke visie aanpassen aan resultaten van het overleg, oplistten nodige aanpassingen aan bestaande juridische en ondersteunende instrumenten en communicatie.

##### Methodologie geïntegreerd beheerplan

Ontwikkelen methodologie, overleg met actoren, methodologie aanpassen aan resultaten van het overleg, oplistten nodige aanpassingen aan bestaande juridische en ondersteunende instrumenten, uitwerken richtlijnen, communicatie.



## 34. Introduceren van het concept ‘Ecosysteemdiensten’

Trekker: INBO en ANB

Betrokkenen: LNE (DEP, VLM, VMM), LV, RWO, EWI, WVG, Onderwijs

### OMSCHRIJVING

Economie en samenleving hebben voor een duurzame ontwikkeling nood aan een breed aanbod van “ecosysteemdiensten” (ESD). ESD omvatten ‘al de goederen en diensten die ecosystemen aan de samenleving leveren’ zoals natuurlijke bescherming tegen overstromingen, zuivering van lucht en water, natuurgebonden recreatie, bestuiving door wilde insecten en biologische controle van landbouwziekten, e.d. Hiervoor zijn gezonde en veerkrachtige ecosystemen nodig met een functionele en gebalanceerde biodiversiteit. Sinds het “Millennium Ecosystem Assessment” (2005), “The Economics of Ecosystems and Biodiversity” (TEEB) rapporten (2009-2010) en de internationale top voor het Biodiversiteitsverdrag in Nagoya (2010) staan het behoud en duurzaam gebruik van ecosysteemdiensten hoog op de internationale en Europese agenda. De ecosysteemdienstenbenadering is al gedeeltelijk doorgedrongen in bepaalde Vlaamse beleidskaders, zoals het plattelandsbeleid, het integraal waterbeheer en het multifunctioneel bosbeheer. Er zijn hierover in Vlaanderen ook 2 studies uitgevoerd nl. een inventarisatie van ESD in Vlaanderen en een economische waarderingsstudie van ecosysteemdiensten voor MKBA en verschillende cases. De hierbij horende online rekentool ‘natuurwaardeverkenner’ wordt beschikbaar gesteld.

De bedoeling is om het concept meer systematisch toe te passen in functie van beleidskeuzes (ex ante) en/of ter bepaling en duiding van ecosysteemgrenzen. Bijkomend worden instrumenten ontwikkeld of geoptimaliseerd die de duurzame levering van maatschappelijk belangrijke ecosysteemdiensten kunnen ondersteunen. Er worden voorbeeldprojecten uitgewerkt en een expertisenetwerk opgebouwd om kwantitatieve en kwalitatieve tools die de beslissingskeuzes kunnen ondersteunen verder te ontwikkelen. Een brede integratie van het concept ecosysteemdiensten is namelijk enkel mogelijk indien de relevante doelgroepen (andere beleidsdomeinen, private sectoren, ngo’s, ...) deze concepten daadwerkelijk toepassen in hun keuzes en beslissingen (beleid, beheer, productie, consumptie, ...).

### ONDERDELEN

- ESD-expertisenetwerk
- ESD-inventaris
- ESD-demonstratieprojecten
- Communicatie over ESD
- ESD-gebaseerd beleidsinstrumentarium
- ESD-gebaseerde financieringsinstrumentarium

## 35. Deelnemen aan biodiversiteitonderzoek op Europees niveau

Trekker: INBO

Betrokkenen: LNE (ANB), LV, EWI

### OMSCHRIJVING

Vlaanderen wil ten volle deelnemen aan biodiversiteitgericht onderzoek van de Europese Kaderprogramma's en van andere onderzoekprogramma's ter ondersteuning van het biodiversiteitbeleid op alle relevante beleidsniveaus. De mondiale biodiversiteit- en milieuproblematiek maken het noodzakelijk dat beleidsgericht wetenschappelijk onderzoek internationaal gecoördineerd verloopt. Daarom moeten Vlaamse instellingen ook vertegenwoordigd zijn in expertise- en kennisnetwerken i.v.m. internationaal biodiversiteitonderzoek. Bovendien moet het onderzoek geïntegreerd binnen verschillende disciplines gebeuren omwille van de complexiteit van de biodiversiteitsproblematiek. Dit geïntegreerd onderzoek wordt sterk gepromoot door het Europese biodiversiteit- en onderzoekbeleid.

Om succesvol te zijn op Europees niveau, is het noodzakelijk dat er voor het biodiversiteitonderzoek een goede structuur opgezet wordt waardoor informatie en expertise vlot uit te wisselen zijn. Daarnaast is het belangrijk dat engagementen in bestaande netwerken en onderzoekprogramma's – na evaluatie van het nut ervan voor de internationale wetenschappelijke samenwerking – ondersteund, gecontinueerd en uitgebreid worden. Deelname van Vlaamse onderzoekinstellingen aan het Network of Excellence, ALTER-Net (A Long-Term Biodiversity, Ecosystem and Awareness Research Network) is zeker van belang omwille van het integrerende karakter van dit netwerk.

Van bijzondere betekenis daarnaast is het aansluiten bij Europese projecten i.v.m. geïntegreerde meetstations biodiversiteit t.b.v. beleidsondersteuning en onderzoek, zoals LT(S)ER (Long Term (Socio-economic and) Ecological Research), LifeWatch en EBONE (European Biodiversity Observation Network).

### ONDERDELEN

- Inventaris van de Vlaamse betrokkenheid in Europees biodiversiteitonderzoek. SWOT-analyse om na te gaan hoe deze betrokkenheid voor de toekomst geoptimaliseerd kan worden en waar de grootste mogelijkheden liggen. Bevorderen van deelname aan Europees biodiversiteitonderzoek
- Opzetten van een structuur voor regionale samenwerking op het vlak van onderzoek ten behoeve van het biodiversiteitbeleid. Gemeenschappelijk onderzoek en ontwikkeling van methoden voor gestandaardiseerde monitoring (bv. monitoring staat van instandhouding habitats en soorten van de Europese richtlijnen, EBONE)
- Opzetten van platforms voor geïntegreerd onderzoek door een structuur te voorzien waarbinnen alle betrokkenen kunnen samenwerken. Dit houdt o.a. in dat een coördinator belast is met de ontwikkeling van LT(S)ER-sites



## 36. Uitwerken en uitvoeren van een Mestactieplan 2011-2014

Trekker: VLM

Betrokkenen: LNE, LV, onderzoeksinstituten en praktijkcentra, landbouworganisaties, milieuorganisaties

### OMSCHRIJVING

Een nieuw actieprogramma in het kader van de Nitraatrichtlijn wordt uitgewerkt. Een derogatieverzoek wordt ingediend bij de Europese Commissie om de derogatie te verlengen voor de periode 2011-2014. Hierbij wordt in twee stappen (2012 en 2014) een evaluatie van de effectiviteit van het huidige mestbeleid voorzien. De doelstellingen van de kaderrichtlijn Water worden mee in overweging genomen. De gekozen maatregelen in het actieprogramma voor de land- en tuinbouw moeten er voor zorgen dat de nitraatconcentraties en fosforconcentraties verder dalen. Daarom wordt de nadruk gelegd op de afstemming van de bemesting op teeltbehoeften en op een doelgericht fosfaatbeleid. Hiervoor worden de maximale bemestingsnormen voor nitraat en fosfaat milieugericht verscherpt binnen de draagkracht van de landbouw en moeten gebiedsgerichte maatregelen, bv. ter bestrijding van de erosie, in dit kader worden bekeken. Er wordt sterk ingezet op het instrument nitraatresidu door een duidelijk normenkader op te maken (op basis van de resultaten van de procesfactorstudie worden tegen juni 2011 nieuwe nitraatresidurempelwaarden geëvalueerd en zo nodig aangepast), de maatregelen bij overschrijding te optimaliseren en de staalname- en analysemethodiek verder te verfijnen en te standaardiseren. Het instrument wordt in een eerste fase enkel begeleidend angewend. De beheerovereenkomsten en bepaalde agro-milieuverbintenissen in het kader van het bestaande PDPO II en het nieuwe PDPO worden effectiever gemaakt om beter tegemoet te komen aan de doelstellingen van de Nitraatrichtlijn en kaderrichtlijn Water. De opvolging en controle van deze maatregelen wordt verder verscherpt. Er wordt werk gemaakt van digitale gegevensuitwisseling zoals gegevens van de slachthuizen, kunstmest en de veevoerders. Ook de opvolging van mesttransporten wordt verscherpt. De administratieve last wordt verlaagd door het verder uitbouwen van het E-loket, waarbij het mogelijk wordt om de jaarlijkse mestaangifte digitaal in te dienen en de mestbalans online te consulteren.

### ONDERDELEN

#### Uitwerken MAP 4

- Uitwerken van een actieprogramma (MAP 4)
- Bekomen van een goedkeuring van Europa

#### Omzetten in wetgeving

- Aanpassingen aan het Mestdecreet
- Opmaak/aanpassing van uitvoeringsbesluiten
- Communicatie aan doelgroepen

#### Derogatie in het kader van de Nitraatrichtlijn aanvragen bij Europa

- Goedkeuring van Europa bekomen
- Goedkeuring van de EU-lidstaten bekomen via Nitraatcomité
- Europese beschikking betreffende derogatie

#### Implementeren van derogatie

- Omzetten in wetgeving
- Communicatie aan doelgroepen

#### Evalueren van de doelstellingen van MAP 4

## 37. Kwaliteit van de binnenlucht verbeteren

Trekker: LNE (DEP)

Betrokkenen: LNE (OVAM, VEA, ...), DAR, Vlaams Agentschap Zorg en Gezondheid, departement Onderwijs, Agion, Medisch Milieukundigen, FOD, Passiefhuis-Platform, architecten, gebouweigenaars, bouwers en verbouwers, producenten van ventilatiesystemen, Vlaamse Maatschappij voor Sociaal Wonen

### OMSCHRIJVING

Gemiddeld brengen we 85% van ons leven binnenshuis door waarbij de binnenlucht bovendien vaak meer vervuild blijkt dan de buitenlucht. Hierdoor speelt de kwaliteit van het binnenhuismilieu een zeer belangrijke rol in het ontstaan of verergeren van een aantal aandoeningen zoals allergieën, astma en andere gezondheidsklachten.

Om gestalte te geven aan een gecoördineerd milieu- en gezondheidsbeleid werd een Vlaams Medisch Milieukundig Netwerk uitgebouwd met drie operationele trappen: (1) het Steunpunt Milieu en Gezondheid, (2) de expertisecentra bij de Vlaamse overheid en (3) de Medisch Milieukundigen bij de Logo's (Lokaal Gezondheidsoverleg).

Omdat in de tweede trap zowel LNE als het Vlaams agentschap Zorg en Gezondheid verantwoordelijk zijn voor de verbetering van de kwaliteit van het binnenmilieu wordt een zo groot mogelijke complementariteit nagestreefd. Vanuit gezondheid richt men zich vooral op het beleidsuitvoerende en adviserende aspect, namelijk het vaststellen en opvolgen van binnenmilieuproblemen en de remediëring ervan. De werking van LNE is vooral gericht op de beleidsvoorbereidende, -adviserende en -evaluerende aspecten; in dit geval onderzoeksprojecten naar nieuwe pollutanten en nieuwe problematieken.

### ONDERDELEN

Campagne "Bouw Gezond": communicatie naar zowel de bevolking als naar bouwprofessionelen rond het belang van een gezond binnenmilieu

- Productie campagnemateriaal
- Lancering campagne op Batibouw door minister Schauvliege
- Voorbereiding 2<sup>e</sup> communicatiegolf (naar architecten en bevolking)

Opmaak en uitvoering van een communicatiestrategie met betrekking tot stoken binnen- en buitenhuis

- Vooronderzoek naar beschikbare informatiebronnen en hiaten
- Opmaak communicatiestrategie
- Uitvoering communicatiecampagne

Nulmeting binnenmilieukwaliteit in duurzame gebouwen: invloed van buitenmilieu en ventilatie

- Literatuuronderzoek en opstellen meetstrategie
- Recrutering en metingen
- Dataverwerking en interpretatie
- Opmaak en uitvoering concrete beleidsacties
- Communicatie van beleidsmaatregelen



## 38. Risico's van elektromagnetische velden

Trekker: LNE (DEP)

Betrokkenen: LNE, WVG, RWO, BIPT, doelgroepen voor wetgeving, wetenschappers, lokale actoren

### OMSCHRIJVING

In het kader van risicobeheer worden een reeks acties opgesteld die de mogelijke risico's van elektromagnetische velden (bv. hoogspanningslijnen en gsm-antennes) moeten aanpakken. Hiermee wordt o.a. ingegaan op een resolutie van het Vlaams Parlement (2009) betreffende niet-ioniserende stralingen. Die resolutie vraagt maatregelen m.b.t. mogelijke gezondheidseffecten van zendmasten, hoogspanningslijnen en andere bronnen van niet-ioniserende stralingen. Het gaat hierbij o.a. om blootstellingsnormen, informatievoorziening naar burgers en wetenschappelijk onderzoek. Bovendien werd door een arrest van het Grondwettelijk Hof uit 2009 duidelijk gemaakt dat het stellen van blootstellingsnormen voor o.a. vast opgestelde zendantennes van elektromagnetische golven enkel een gewestelijke bevoegdheid is. Voordien bestond er een federale regelgeving. Het opstellen van die normen en het leveren van de bijhorende informatie is dan ook een nieuwe taak voor de Vlaamse milieuadministratie.

Onder meer volgende acties zullen worden uitgevoerd:

- Informatie-initiatieven m.b.t. blootstelling, mogelijke korte- en langetermijngezondheidseffecten en regelgeving voor elektromagnetische velden;
- Het opstellen, onderhouden en publiek bekend maken van een kadaster waarin de opstelplaats, uitzendfrequentie, vermogens e.d. van deze vast opgestelde zendantennes te raadplegen is.

Andere aandachtspunten/(mogelijke) acties zijn: uitbreiding van de regelgeving naar het gehele frequentiedomein van de niet-ioniserende stralingen (0 tot 300 GHz), mogelijke richtlijnen naar ruimtelijke ordening i.v.m. hoogspanningslijnen, adviezen naar burgers rond verstandig gebruik van toestellen die elektromagnetische golven uitzenden.

### ONDERDELEN

- Opstellen van een ontwerpnota 'risicobeheer en onzekere risico's'
- Ontwikkelen van nieuwe wetgeving voor vast opgestelde zendantennes (bv. gsm-masten)
- Informatie-initiatieven m.b.t. blootstelling en effecten van niet-ioniserende elektromagnetische velden
- Opstellen, onderhouden en publiek bekendmaken van een kadaster van zendantennes
- Studie rond mogelijke maatregelen voor laag frequente elektromagnetische velden
- Uitbreiding van de regelgeving naar het gehele frequentiedomein van niet-ioniserende elektromagnetische velden (0 tot 300 GHz)